

ТИЖНЕВИК · REVUE HEBDOMADAIRE · **TRIDENT**
UKRAINIENNE

Число 18-9 (326-7) рік вид. VIII. 1 травня 1932 р. Ціна фр. 2. Prix 2 fr

Христос Воскрес!

*Всіх співробітників, читальників і
прихильників, на Україні і в розсіянні
суцях, з Великоднем вітає*

Редакція „Три зуба“.

На Великдень, 1 травня 1932 року в Парижі.

Саме сьогодні, на Великдень, заокеанські земляки наші впоряджують величню маніфестацію. Українська еміграція в Сполучених Штатах оддає сьогодні пошану світлій пам'яті Джорджа Вашингтона з нагоди 200-ліття з дня його народин.

Національний герой Північної Америки і діло його життя — боротьба за визволення батьківщини та створення самостійної держави — особливо близькі і зрозумілі нам, які так само збройною рукою боролися за волю рідної землі, які тієї боротьби не припинили і не припинять аж до перемоги, що має здобути й забезпечити на віки вічні незалежність України.

І спомини, і порівняння з нашого минулого, що їх викликає в українській еміграції вшанування Д. Вашингтона, особливо живі серед тих з нас, хто перебуває у Франції, де так багато нагадує про ту визначну роль, яку саме ця країна і видатні її люде одіграли в справі здобуття американської незалежності і її усталення.

Іменем усіх наших земляків, тут, на чужині і там, на Україні сухих, шлемо і ми сьогодні за море нашу пошану світлій пам'яті фундатора великої республіки.

І саме те, що вшанування українською еміграцією пам'яті Вашингтона припадає на Великдень якось особливо влучно зв'язує думки, які будить це свято у нас, не тільки з споминами з нашого минулого, але й з надіями нашого майбутнього.

Великдень — свято Воскресення. І як встала на прикінці XVII віку до власного життя велика американська демократія, так, глибоко певні ми, настане час — і він уже недалеко — і воскресення великого народу українського.

* * *

16 травня цього року минає десять літ з того часу, коли в Подєбрадах у Чехословаччині засновано було Українську Господарську Академію. Ця визначна дата в житті високої школи має дати їй привід підбити підсумки під її працею за десятиліття та ще раз підкреслити її велике значіння для сучасності і будуччини народу нашого.

А всім українцям, чи то живуть вони на рідній землі, чи на чужині, саме цей ювілей має дати нагоду виявити своє справжнє відношення до єдиної української політехники. Наші люде всюди повинні вже

задалегідь подбати про те, щоб гідним способом одзначити цей ювілей.

І на нашу думку, найкраще і найдостойніше вшануємо ми це свято української культури, коли кожен з нас по спроможності своїй зробить усе, щоб допомогти Українській Господарській Академії перебути тяжкий час і прислужитися забезпеченню її існування на далі.

Ювілей цей, такий видатний в умовах еміграційного життя, повинен пройти під тим гордим гаслом, яке взяло собі Товариство Прихильників Української Господарської Академії —

«Нарід — собі!».

* * *

«Юліян Романчук, довголітній провідник українського народу Галицької Землі, 6. голова Українського Парламентарного Клубу, віце-президент австрійської палати послів і т. д. і т. д. помер уночі з п'ятниці на суботу, з 22 на 23 цього місяця о год. 11».

Таку жалібну звістку принесла пошта, коли це число було вже складено.

Ім'я Юліяна Романчука широко відоме по всій Україні. Великий патріот, визначний і досвідчений політик, довголітній проводир політичного життя Галичини, її сеніор, так само добре був відомий у Києві, як у Львові. З його думкою рахувалися українці-наддніпрянці, до його голосу прислухалися вони ще за давніх часів, до війни.

І смерть цього заслуженого й видатного діяча — то втрата не тільки для Галичини, але й для всієї України.

Тому, і ми іменем усіх тих земляків наших з Великої України, що їх об'єднує «Тризуб», схиляємося з жалем перед його свіжою могилою і складаємо глибоку пошану його світлій пам'яті.

Листи до земляків

VII.

На Великдень.

Тему на сьогодні я взяв саму що не на есть «контр-революційну». Хочу привітати вас, мої любі земляки, з Великоднем і побажати вам з нагоди цього великого та радісного свята хоч на який коротенький час згадати, що є за межами вашого жорстокого життя, вашого звірячого побуту інший світ.

Світ, в якому живі ще заповіді любови, як основи поведінки людства, віри у воскресення духа, як кращої частини природи людини... Згадайте про це і , не дивлячись на все те знушення, що тепер діється у вас з приводу наших традиційних українських свят, стійте твердо на своєму праві їх святкувати так, як ви вважаєте потрібним, так, як це робили наші батьки, діди, прадіди. Так, як це робилося у всі часи, відколи повсталала наша Українська Земля з її вірою християнською.

Добре знаю, що мені тут, живучи у вільній країні, легше незмірно давати вам поради, ніж там вам їх виконувати. Можливо, що де-хто, прочитавши їх, навіть розгнівається і при цій okazji загне якогось міцного слова на адресу «еміграції», котра не має кращого діла, як плутатися до справ, що до неї не відносяться. Припускаю навіть, що декому найбільш неймовірному впаде на думку, що в моїх порадах не без якоїсь «провокації». Він собі там, цей «хлібороб з Ничипорівки» жирує на свободі у своїй Франції, а ми тут за його поради будемо розплачуватися своїми боками...

Все це я добре знаю, і тим часом все-ж таки це все мене не спиняє в ці дні, коли ми всі тут і своїми почуттями, всіми своїми думками, всією душею линемо «до дому» і знаходимося на Україні, від протесту проти того знушення над вищими почуттями людини, які протягом цих днів діятимуться у вас.

Будуть знову в той час, коли люде звичайно йдуть до церкви, всілякі походи безбожників, всякі вистави та ганебні комедійні вивертаси, в яких фігуруватимуть хуліганські дотепи та глузування над тим, що і зараз є недоторканою святинею для всякої порядної людини. Будуть зневажання та всякі насильства над тими, хто хотів би залишитися вірним нашій старій українській традиції і зустрінути свято з чистим серцем і душею, що поривається з низин до горніх вишин, до Воскресшого Христа...

Знаю, що це все буде, але тако-ж знаю і те, що з кожним роком слабшає ця хуліганська праця і все менше вона приваблює навіть вашу сучасну молодь і все частіше навіть з нашого Донбасу та таких центрів, як Харків, доходять вісти, що «безбожницький» рух занепадає.

Видимо, боротьба з «опіумом для народу», не дивлячись на всі силкування вашого уряду і партії, зовсім не така проста річ, як це уявлялося вашим сучасним панам.

Грабіжництво душі людської справа трудніша, як грабування майна...

За своє довге життя я мав нагоду не раз переконатися, які живучі наші народні релігійні традиції і як вони глибоко вкорінені в нашій народній душі. Утворювалися вони цілими століттями та формувалися безмежною кількістю поколінь, передаючись з роду в рід, постійно мінючись, але з залишенням якоїсь одної загальної основи для всього народу.

Мої релігійні почуття, як людини хліборобського виховання та світогляду, дуже нескладні і цілком наближуються до тих, які нам припоручає наша православна церква. Освіту я маю не Бог знає яку, а тому вірую, «не мудрствую лукаво», і разом з тим ніякого «опіюма» в своїй вірі не почуваю, бо одночасово дуже гостро придивляюся до кривд сучасного життя, по своїй змозі з ними змагаюся і вірування мої не тільки цьому не перешкоджають, але дають мені силу в цій боротьбі.

Моя православна віра вчить мене бути чесним, правдивим, ніякому злочинству, хоч би воно було комуністичним, не потурати, а тягнути його до відповідальності, а злочія садовити за ґрати в тюрму.

А що-ж до того, що вона мене в кращі менти мого життя відриває від землі та підіймає до неба, то і в цьому я не бачу теж ніякого «опіюму», а навпаки гордий себе почувати саме тоді людиною, бо чоловік головне тим і відрізняється від свині, що він держить свою голову до гори, «до неба», в той час, як свиня завжди своє рило нахиляє «до землі».

Так справа стоїть зі мною, чоловіком немудрим і звичайним собі хліборобом.

Але послушайте, що мені колись оповідав мій сусіда і приятель, людина великого розуму та високої освіти, що навіть один час лекції читав на університеті.

Зустрів я його в церкві на Великодній службі Божій, привітались, похристосувались, все як слід... А потім я його і питаю: «а що - ж це ви, Іване Петровичу, як приїдете до дому, то зараз і до церкви? Ви ж, здається, невіруючий?»

А він мені на це: «що невіруючий я, так це може і правда, але «басурменом» бути не хочу в очах своїх людей. Ну, а головне те, що невіруючий я тільки розумом, а душа моя, що з дитинства виховалася на нашій вірі є наскрізь релігійна. І найкращі спомини мого життя зв'язані з тими дитячими та юнацькими роками і часами,

коли вірилося широ і безсумнівно; а найсвітлішими моментами залишилися в пам'яті години оцієї нічної Великодньої служби Божої, коли люде радісно чекають Воскресення Христа»...

«Повірите, дорогий Кириле Ничипоровичу, що як наближається цей день і коли я згадаю свої дитячі роки, коли згадаю, як я малим хлопцем збірався до церкви, то нема для мене покою в місті. Так і стоїть перед очима наше село. Темна, темна ніч, яка тільки у нас буває за ранньої весни. Зірки десь високо і далеко. На селі тихо якоюсь урочистою тишою і тільки миготять вогники по хатах, бо люде не сплять, а готуються до свята. Навіть собаки мовчать і тільки де-ніде озветься якийсь дурний пес і зараз замовчить. Церква теж ще майже темна, але народ вже починає коло неї купчитися. Читають д і я н н я. Години йдуть повільно і народу все прибуває, де-хто з далеких кутків уже приніс і паски... Але тишу порушує перший дзвін. Ми, діти, тоді вже не можемо витримати і всі мусять іти до церкви, яка переповняється людом, праздничово одягненим. Йдуть приготування до церковного походу, розбірають коругви, крести, образи і коли весь натовп вийде з церкви і забренить в весняному повітрі: «Воскресеніє Христове видівши», та коли після походу всі ввійдуть у церкву, яка залита вже світлом, а пан-отець привітає люд словами «Христос Воскрес», то справді почуваш себе таким натхненим, що готовий обійняти весь світ.

— «Так ось, як згадаю про це все, то вже ніяка сила мене не втримає в місті і я зараз же їду до дому. А ви питаєте, чому я прийшов до церкви? Прийшов, що б бути душею з народом, щоб пережити знову ці чисті незабутні хвилини, щоб ними очистити свою душу і серце від скверни постійного, буденного життя.

«Що ж я віруючий по вашому, чи ні?

«Та мабуть віруючий, — одповів я тоді, а тепер, старий, я це саме скажу вже без «мабуть».

* * *

Як бачите, справа людських вірувань є щось далеко г л и б ш е, як формальна належність до тої, чи іншої релігії і вона перше за все складається з внутрішнього, інтимного почуття своєї духової рідности з минулим свого народу, його минулою боротьбою за свій духовий скарб, за свої культурні традиції, за свого Спасителя та Його Матір...

Розумні та культурні народи це вже давно зрозуміли і зовсім викинули з свого життя як релігійні утиски, так і всяке втручання в справи с о в і с т и окремої людини.

Ви думаєте, що тут нема «безбожників»? Але скільки хочете! Це-ж тільки ваші сучасні кремлівські головотяпи гадають, по в безбожництві вони винайшли щось нове. Тут кожний громадянин має вільне право бути безбожником і не належати ні до якої релігії. Ось, скажемо, мої сусіди, їхня родина: Батько «libre penseur», так по тутешньому звуть безбожників, мати завзята католичка, донька теж, а син готується бути місіонером і всі живуть собі мирно, складаючи одну родину. Не без того, що інколи гаряче дебатують, але нікому до голови не прийде глузувати над віруваннями один другого.

Раніше тут соціалісти вважали за конче потрібне бути «безбожниками», і навіть їхній партійний програм не те що забороняв релігію, але рахував, що кожний соціаліст має бути вільним від «релігійних забобонів». Але і ці часи вже минули і сучасні програми в ці справи не мішаються, і самі послідовні соціалісти тут можуть бути віруючими та ходити до церкви і ніхто в цьому не бачить чогось неможливого та недопустимого і само по собі зрозуміло, що нікому до голови не прийде думати, що такий соціаліст є гірший «camarade», як невірющий, або що він є отруєний «опіумом».

Таким чином, «безбожництво», як право бути невірющим, є річ давно відома і має як найширше тут розповсюдження. Нового в цьому нічого нема. Але в тому «безбожництві», що провадиться у вас, дійсно є де-що і нове, спеціально московське, чого світ дійсно, до його появи, не бачив. Тутешнє безбожництво виключає абсолютно всяку навіть думку про насильство в справі релігії, а тим більш яке - будь зневажання та глузування в ділах совісти. Ваше безбожництво в цьому вбачає свій головний сенс. Головнє в ньому не бути безбожником, але перше за все **н а п л ю в а т и** в душу віруючому чоловіку. Це вже навіть не азійщина, бо азійські народи найкоректніші в справах релігійних. Це те, що самі росіяне звуть «с м е р д я к о в щ и н о ю» і що дійсно уявляє московський винахід, блюзнірство найганебнішого гатунку.

Тим часом ця сама «смердяковщина», яка видається за останній винахід суспільної мудрости та визволення народу від пут минулого, як відомо починає видихатися. Тривалого, ширшого руху не утворити на ґрунті хуліганських засад.

Прагнення до неба, жага до вищих та святих вишин є вічна та нескоренима потреба людської душі. Не московським хуліганам її побороти у нас на Україні.

В надії, що ви, мої милі земляки, зустрічаєте і тепер, як завжди велике свято Воскресшого Христа, шлю вам своє: Христос Воскрес!

і чекаю від вас одвітного: «Во істину Воскрес!» як символу того, що ви переборите цей новий напад на наше право вірувати так, як хочемо.

St. Jean de Maurienne.

К. П. Ніко.

Полікарп Сікорський, єпископ Луцький

Подаючи відомості про хиротонію архимандрита Полікарпа Сікорського на єпископа Луцького, складаємо від усіх співробітників і читальників «Тризуба» нововисвяченому єпископові, давньому й випробованому українському діячеві, привіт і щире побажання успіху в його многотрудній праці.

Редакція.

10 квітня 1932 року відбулася в Варшаві подія, що має історичне значіння: в цей день було висвячено на єпископа Луцького, вікарія Волинської єпархії, архимандрита Полікарпа Сікорського, старого українського громадського діяча. Через те як сама подія, так і особа нового єпископа заслуговують найбільшої уваги всього українського громадянства.

На передодні, себ-то 9-го квітня, відбулася номінація (наречення) нового єпископа, що мала місце у варшавській Маріє-Магдалинській соборній церкві. О 12-й годині дня до церкви зібралось багато народу, переважно українців, серед яких визначалися послі до сейму та сенатори, та найчільніші представники нашої колонії у Варшаві. Були й представники цивільної влади: волинський воевода, міністр Г. Юзевський, директор департаменту визнань граф Ф. Потоцький, начальник відділу національних меншостей при міністерстві вн. справ Г. Сухенек-Сухецький. Були серед присутніх і приїзжі з Волині. Самий порядок наречення відбувався так. Посеред церкви, на високому амвоні, розмістилися православні ієрархи в мантиях, а саме: митрополит всієї Польщі Діонісій, архiep. Виленський Феодосій, архiep. Гродненський Олексій, єпископи Крем'янецький Симон і Люблинський Сава. Два протоієреї з Луцька — знаний о. Павло Пашевський та о. А. Павликовський — підвели до архиєреїв архимандрита Полікарпа, що взяв благословення від кожного з них. Тоді протодіакон виголосив урочисто, що Св. Синод ухвалив призначити архим. Полікарпа єпископом Луцьким. Останній відповів на це звичайною в таких випадках короткою формулою подяки та згоди. Після цього архиєреї самі, без іншого духовенства і хору, відправили короткого молебня, що закінчився многоліттям церковній та державній владі, а також і нареченому єпископові Полікарпові. На завершення, цей останній виголосив українською мовою свою промову до ієрархів. Тому, що хроно-

Полікарп Свирський, єпископ Луцький

логічно. Вона являється першою (в православній Церкві в Польщі) за наших часів українською промовою кандидата на єпископи, наводимо її текст цілком, без скорочень.

«Ясно в Бозі високі достойники, святіші архипастирі! Господь Бог через постанову Вашого Святійшества нині покликає мене до високого сану і разом подвигу єпископського. Дякую, приймаю і не заперечую, бо в цій постанові бачу для себе волю Божу. Про високий сан єпископський ніколи не марив я в своєму житті і тому зараз почуваю в собі більше смутку, ніж радості, більше хвилювання, ніж спокою. Серце моє нині повне відповідальності перед Богом і людьми, що наслідуюся приступити до єпископського служення, перед яким почували страх навіть великі розумом, тверді вірою і чеснотами мужі, як св. Василій Великий та Іоан Золотоустий і інші.

«Ясно бачу свої немочі, а також передбачаю і ті труднощі єпископського служення в теперішню тяжку годину, коли всю Церкву Православну зо всіх боків облягають чорні хмари, коли безвірні сили намагаються підкопати самі засади віри. Я передбачаю тую боротьбу, котра потребує розуму світлого, серця чистого, волі твердої і непохитної, мудрости зміїної, незлобства голубиноного, і, не надіючися на свої слабкі сили, я вірю і твердо вірю, що Дух Святий, який поставляє єпископів, дасть мені сили, коли я стану підупадати, а в тяжку для мене годину наставить мене на всяку правду. Покладаючи надії на милосердного Господа, бачу для себе велику утіху і підтримку в тому, що служення єпископське я проходитиму серед рідного мені народу, того народу, який з діда-прадіда був православним та твердо боронив свою православну віру, і, яко син свого народу, всі мої сили віддам на діло віри, на користь і добробут рідної Православної Церкви.

«Велику для себе утіху і підтримку я бачу ще і в тому, що я хрест єпископського служення буду тільки підтримувати своїми слабкими руками, що перші кроки єпископської служби я робитиму під проводом та покровом Первосвятителя нашого, який, не дивлячися на мої великі немочі, не дивлячися на мої помилки, не дивлячися на мою неготовність, вибрав мене своїм помічником.

«Уклінно прошу Вас, Первосвятителю наш, будьте і надалі для мене рідним батьком, не відмовляйте мені в своїх мудрих порадах, в своїй науці і в своєму провідництві.

«Весь Святійший Собор, Вас всіх, високі достойники, благаю, вознесіте ваші гарячі молитви до милосердного Бога, щоб Дух Святий, який зійшов на св. Апостолів у виді огнених язиків, через Ваше Святительське рукоположення, зійшов і на мене грішного, очистив мене від усякої нечистоти і обрав мене, як місце своєї сили і своєї слави. Амінь».

Всі ті ж ієрархі другого дня брали участь і в хиротонії нашого єпископа. Після прочитання «часів», він прилюдно виголосив своє православне визнання віри, а перед «Апостолом», у вівтарі, відбулося саме висвячення, з численними окликами «аксіос». Новий єпископ правив, разом з митрополитом, св. службу Божу. Наприкінці останньої, митрополит, на середині церкви, вручив єпископові Полікарпо-

ві архиерейського жезла, при чому звернувся до нового ієрарха з промовою, в якій зазначив вагу та труднощі архиерейського служення в наші дні, наставляв твердо стояти за православну віру, бути прикладом для вірних і боротися з усякими перешкодами, разом з іншими єпископами, а закінчив митрополит слово, закликаючи нового єпископа дати благословення присутнім, що заповнювали церкву. Помимо православної людности, в тому числі значної кількості українців, серед яких зраходилися найвидатніші особи з українського громадянства, на святі хиротонії єпископа Полікарпа були присутніми такі представники влади: міністр внутрішніх справ Б. Перацький, начальник відділу національних меншостей Г. Сухенек-Сухецький, товариш міністра юстиції Сечковський, од міністерства справ релігійних гр. Ф. Потоцький і п. Яворський та інші урядовці високих рангів. На всіх свято зробило сильне вражіння, а сама постать нового архиєрея притягла до себе своєю поважністю загальну увагу й пещану.

* * *

Подаємо біографічні відомості про нового владику Полікарпа. Народився він 1875 р. в селі Зеленьках, Канівського повіту, на Київщині, де батько його був священником. Мирське ім'я його — Петро Дмитрович Сікорський. Освіту одержав у Київській духовній семінарії, яку скінчив 1898 року. Потім один рік був учителем в одній з церковних київських шкіл та діловодом київського відділу єпархіяльної шкільної ради, після чого аж до 1918 р. займав посаду столоначальника київської духовної консисторії, сполучаючи з тим і інші єпархіяльні обов'язки. В рр. 1906-1910 прослухав курс юридичних наук в Київському Університеті. Ввесь цей час він був відомим в українських колах — ще в семінарії він належав до української семінарської громади (розуміється, нелегальної), з якої вийшли такі наші діячі, як О. Г. Лотоцький, С. О. Єфремов, В. Ф. Дурдуківський, Ф. П. Матушевський, В. М. Чехівський та ин. В його помешканні перебувала досить багата бібліотека громади, був він і скарбником громади, продавив листування з членами її, що знаходилися по-за Київом. Завдяки цьому Петро Дмитрович був особою відомою серед значної частини українського громадянства. Цілком зрозуміло, що в 1917 році він бере активну участь в українських церковних справах. Він працює у Всеукраїнській Церковній Раді й своїми коштами підтримує її заходи скликати український церковний собор, якого був членом. З заснуванням в 1918 р. міністерства ісповідань, виконував обов'язки віце-директора та директора різних відділів його, був затим правителем справ при Головноуповноваженому уряду УНР в Кам'янці. Як урядовець цього міністерства, він поділяв однаково з урядом долю на еміграції. На початку 1922 р. стає урядовцем волинської консисторії в Крем'янці, а незабаром прийняв монашество. Як ієромонах, а потім — і архимандрит, він виконує різні доручення єпархіяльної влади як в монастирях, так і на парафіях. В 1926 р. був настоятелем собора у Володимирі й благочинним, а з 1927 р. — настоятелем Жировецького монастиря та благочинним церков Слонимського повіту. З Жировецького монастиря його й покликано на єпископа Луцького.

Звістку про призначення архимандрита Полікарпа єпископом православне українське громадянство зустріло з радістю та глибоким задоволенням. Вже десять літ ставилося питання про українського єпископа для Волині, провадилася широка акція в цій справі, збиралися голосні з'їзди та виносилися гострі резолюції, і все кінчалося нічим, помимо всього іншого, в значній мірі через те, що українці не виявляли потрібної єдності, бракувало їм систематичності та послідовності що-до тактики, бо людьми керувало гаряче почуття, а не холодний розум, і тому думка про єпископа-українця довго не реалізувалася. На цей раз прийшло до бажаного кінця, і це викликало велике піднесення серед українського населення. З Волині надійшло багато привітань: до 11-го квітня було одержано 150 телеграм та 50 писаних привітань, надходять вони ще й далі. Варшавське громадянство піднесло своєму єпископові панаягу. 11 квітня урочисто шанував єп. Полікарпа Союз Українок у Варшаві. Студенти богослови вітали його промовою в церкві.

Увечері в день хиротонії Український Науковий Інститут у Варшаві, з огляду на те, що владика Полікарп є членом заснованої при Інституті комісії по перекладу на українську мову Св. Письма та книг богослужбових, впорядив у своєму помешканні раут, на який запрошено владика митрополита, всіх архиєреїв та інше духовенство, що брали участь у хиротонії, тих представників міністерства, що були присутні на хиротонії, українських сенаторів і послів та представників місцевого українського громадянства. Більш двох годин пройшло в свідній, теплій розмові присутніх. Наприкінці директор Інституту, проф. О. Г. Лотоцький вітав присутніх промовою, в якій зазначив той момент історичного значіння, що згідно з традиціями Православної Церкви і зокрема — з старими традиціями Православної Церкви в Польщі, до складу краювої вищої ієрархії увійшов новий член, що не лише близький духом всій православній пастві, але й близький по крові тій частині її, серед якої провадитиме свою архиєпископську працю.

Факт висвячення єпископа Полікарпа безумовно має історичне значіння. На плечі українського владика покладено велике завдання служити Православній Церкві серед трудних обставин — в близькому сусідстві з руйнацією не лише церковного, але і взагалі людського життя та під впливами того сусідства, серед несконсолідованих настроїв місцевого громадянства. Як вікарій він лише виконуватиме те, що буде йому доручено владикою митрополитом. Не упорядковано ще й зовнішніх обставин його життя. Ще й досі нема для нього ані помешкання в Луцьку, ані матеріального забезпечення. До всього іншого треба додати ще й активно вороже відношення до всього українського з боку російського громадянства на Волині, як і в цілій Польщі взагалі. Хоча на Волині росіян невелика жменька, переважно по містах, але ж вони, в порівнянні з українцями, економічно забезпечені, згуртовані, об'єднані по-між собою та організовано заважають українській справі. По інерції всни до цього часу мають виключний вплив на справи православної церкви й бояться, щоб українці не паралізували цього їх впливу. Для того вони ні перед чим не зупиняються в своїй пове-

дінці. Ось й на цей раз, як тільки газети оповістили, що 10 квітня відбудеться хиротонія архимандрита Полікарпа, розпочалася шалена акція московська, щоб не допустити цієї хиротонії, хоч на неї згодилася не тільки вища церковна влада, а й державна. Посипалися з Крем'янца і Рівного протести до Синоду, митрополита, міністерства і навіть президента республіки. До Варшави прибула якась депутація, а 3-го квітня тут, в церкві, роздавалися якісь летючки. Якого змісту були російські протести, видно з видрукованого у львівському «Русском Голосѣ» (ч. 14, 3-го квітня) «меморіала», який подано було до Синоду. Найбільша вина єпископа Полікарпа, як видно з «меморіала», в тому, що він в церковних справах провадить українську лінію, «являється центральною фігурою об'єднання коло себе церковних сепаратистів та українізаторів церкви» й стає єпископом «помимо волі духовенства і мирян»... Виходить, що автори «меморіала» стоять за виборний принцип в церкві! Але ж це фальш і неправда. Вже десять літ українці борються за цей виборний принцип, а москалі гостро виступають проти нього, вважаючи його надзвичайно шкідливим, а тепер хапаються за цей принцип й направляють його проти українців. А оскільки вони щирі, виразно свідчить той факт, що вони не тільки не протестували проти хиротонії архимандрита Сави Советова, якого намічено в єпископи одночасово й однаковим способом з архимандритом Полікарпом, а ще й вітали, як бажану особу, як «своєво челавека»... Російська преса підхопила цей «меморіал» і подала немало дурниць та брехень про єпископа-українця.

Отже все це говорить про те, як тяжко буде працювати на Волині новому єпископові. Побажаємо йому сил та успіху в цій праці, а головне — об'єднати коло себе всю православну людність Волині. Щасти, Боже!...

Peregrinus.

Підсумки педагогічної праці на еміграції за десять років *)

Систематична праця на еміграції в галузі педагогічних наук веде свій початок від моменту відкриття українських високих шкіл в Чехословаччині.

7-го липня 1923 року повстав у Празі Педагогічний Інститут ім. М. Драгоманова з де-кількома педагогічними дисциплінами, як педагогика, історія педагогіки, школознавство, дошкільне виховання і позашкільна освіта. Згодом Український Університет в Празі та Українська Господарська Академія в Подебрадах відкрили де-які курси з поля педагогічних наук. Так, в Українському Університеті в Празі в 1925-6 р. читався курс загальної педагогіки, а в 1926-7 р. курс «Історія школи й освіти на Україні», а на відділі самоврядування Української Господарської Академії в Подебрадах читався курс «Організація шкільництва й освітня праця».

Наукова педагогічна праця провадилася також шляхом педагогіч-

*) Реферат, прочитаний на пленарному засіданню 2-го Українського Наукового З'їзду в Празі 21 березня 1932 р.

них семінарів, заснованих як при Українському Педагогічному Інституті в Празі, так і при Українському Соціологічному Інституті в Празі (з кінця 1927-8 р.).

Зроблення педагогічних питань послужило темою шести дипломних і одної докторської праці студентів Українського Педагогічного Інституту в Празі.

Далі, педагогічні питання були темою де-кількох рефератів, виголошених на академіях, що влаштував Український Педагогічний Інститут з нагоди ювілеїв чи свят в пам'ять Т. Шевченка та свого патрона — М. Драгоманова. На цих академіях прочитано такі реферати: «Відносини М. Драгоманова до студентства на підставі його листів до редакції «Друга» (тут освітлено М. Драгоманова, як виховника молоді), «Т. Г. Масарик, як педагог і виховник свого народу», «Педагогічні ідеї Песталоці», «Т. Шевченко, як педагог».

Українські педагоги-емігранти брали участь на різних педагогічних з'їздах, як своїх, так і чехословацьких та міжнародніх, а саме, на 1-му Українському Науковому З'їзді в Празі, в спеціальній філософично-педагогічній підсекції, на Освітньому Конгресі, урядженому Товариством «Просвіта» у Львові, на з'їзді чехословацького учительства в Брні, на з'їзді в справах позашкільної освіти в Брні, на міжнародньому з'їзді — «Через школу до миру» в Празі, на міжнародніх педагогічних з'їздах в Гайдельберзі та в Женеві.

Українські педагоги-емігранти прислужилися також до збагачення педагогічної літератури, як випуском у світ своїх курсів чи конспектів, так і вміщенням різних статей на педагогічні теми в українських і чужих виданнях.

Не стану тут перераховувати окремих педагогічних видань, а тим більше окремих педагогічних статей, що їх вмістили українські педагоги-емігранти в різних збірниках і періодичних органах за останні десять років, вкажу лише на головніші теми цих праць: педагогічні ідеї сучасних педагогів світової слави, як Джон Дюї, Адольф Фер'ер, Рабіндранат Тагор, Марія Монтегорі, Олена Паркгерст, основателька т. зв. Далтон-плану; педагогічна діяльність українських письменників і учених, як Т. Шевченка, Б. Грінченка, М. Драгоманова, І. Стешенка, М. Галушинського, О. Поповича; основні засади шкільної реформи, що саме тепер переводиться в Чехословаччині, Польщі та інших країнах; минуле й сучасне становище народньої освіти на всіх українських землях. З особливою увагою досліджується увесь час сучасне становище народньої освіти на сов. Україні, при чому статті на цю тему містилися в загальній і педагогічній пресі, як українською, так і чужими мовами, чеською, німецькою, французькою, італійською та ин.

Сміло можна сказати, що дорібок української еміграції на полі педагогічної літератури є досить помітний. Все ж доводиться констатувати, що кількість літературних працівників у порівнянні з числом українських педагогів, які вийшли на еміграцію, є дуже нечисленна. Особливо відчувається брак співробітників з кола учителів українських середніх шкіл (на еміграції є дві українських гімназії, а саме в Ржевничах і Калішу), бо тільки вони можуть освітити цілу низку

педагогічних питань, болючих в умовах кожної еміграції, як, напр., питання про те, як відбивається денационалізація наших дітей на вивченню рідної мови в школі і т. ин. Помимо українських високих шкіл, розвитку педагогічної науки в де-якій мірі спричинилися і різні українські товариства на еміграції. Так, дослідженням педагогічних проблем займалося Наукове Філософічно-Педагогічне Товариство ім. Сковороди, яке було засновано в 1925 р. при Українському Педагогічному Інституті в Празі, але це Товариство в короткому часі замерло. З часу нечинности цього Товариства де-кільки рефератів на педагогічні теми виголошено на засіданнях Історично - Філологічного Товариства в Празі, як напр., «Проблема освіти на Україні в XVII ст.», два реферати про Кам'янець-Подільський Державний Університет, про В. Стешенка, як першого генерального секретаря народньої освіти, про Омеляна Поповича, як педагога.

В травні 1930 р. повстало в Празі Українське Педагогічне Товариство, яке має своїм завданням студіювати питання з теорії й практики педагогіки, а також минуле й сучасне становище народньої освіти на українських землях і на чужині. До цього часу Товариство встигло урядити низку рефератів на тему минулого і сучасного становища народньої освіти на де-яких українських землях, а також ознайомитися з основами шкільної реформи в Чехословаччині та організацією дослідчої праці, яку провадить чеський Педагогічний Інститут в Празі. Як раз тепер вийшов у світ перший том праць Українського Педагогічного Товариства — «Українське шкільництво на Буковині, в Галичині, на Закарпатті та в Канаді».

Підводячи підсумок праці українських педагогів на еміграції за останні десять років, мушу з повною ширістю признати, що еміграція не може похвалитися будь-якими капітальними працями в галузі педагогіки. На мій погляд, заслуга українських педагогів-емігрантів полягає в тому, що вони пустили в широкий обіг серед українського учительства і взагалі українського громадянства правдиві ідеї педагогічної науки, ознайомили своїх і чужих з сучасним становищем народньої освіти на сов. Україні та інших українських землях, з увагою стежать за шкільною реформою на чужині, а головне підготували до практичної праці на педагогічному полі численний кадр працівників, які вже й переводять в життя здорові засади педагогічної науки то в якості учителів фахових шкіл, то в якості учителів середніх і народніх шкіл — на Закарпатті, на Волині і в Галичині, двоє, здається, на сов. Україні, а троє в українській гімназії в Ржевничах.

В таких загальних рисах можу визначити працю українських педагогів емігрантів за десять років.

Ст. Сіропольо.

Непорозуміння чи безпринципність

(З приводу одної кореспонденції).

Здавалося б, що ми вже мусли звикнути до дивних вибриків Славнозвісних кореспондентів «Діла», і все-ж останній їх вибрик, стаття «З української пропаганди на чужині», підписана літерами Л. І. («Діло» ч. 64-65), нас обурив.

Справа — це вже певно відомо нашим читачам — ходить про те, що п. Л. І. написав капосну рецензію на прекрасну книжку п. Евена: «Проблема незалежності України і Франція». За цю книжку в «Тризубі» п. Косенко вже подав докладний звіт*), але з свого боку не можемо не повторити ще раз, що праця п. Евена, депутата Парижу, бувшого голови муніципальної ради столиці Франції, відомого адвоката, прекрасного промовця і в усіх відношеннях поважної людини, з а с л у г о в у є на як найбільшу подяку з боку кожного свідомого українця. Ніколи ще ні один чужинець з таким переконанням, з такою сміливістю не зважувався поставити проблему незалежності України, як це зробив п. Евен. Вже один цей факт заслуговував би на нашу вдячність, навіть коли б було правдою те, що говорить кореспондент «Діла», буцім-то ця праця не має «ані літературних, ані наукових прикмет».

Але і це цілковита неправда. Можемо послатися не тільки на наше власне критичне почуття, а й на дуже численні і блискучі рецензії, що вже з'явилися в французькій пресі з приводу книжки п. Евена.

Автор зовсім не претендує на те, щоб його твір розглядався, як наукова дистертація. Це твір політика, людини занятої безліччу справ, який все ж найшов час познайомитися досконало з основними фактами минулого і сучасного України. Коли порівняти цей твір з тим, що так часто пишуть чужинці, з тим анальфабетизмом навіть великих політиків, яких саме згадує п. Л. І., то можна сказати, що в творі п. Евена помилок, власне, немає. Цей твір коротко і стисло дає те, що саме потрібне для такого ж депутата і політика, як і сам автор. Ніхто ліпше, як він, не міг знати, що саме треба дати своїм колегам, щоб зацікавити їх справою, щоб поставити її на порядок денний сучасної політики. Мимо газетних рецензій, найбільш цікавими були для нас ті численні і надзвичайно цікаві листи, які п. Евен одержав од надзвичайніших політиків, сенаторів, послів, бувших і сучасних міністрів з приводу появи цієї книжки і які завдяки приязні п. Евена нам довелося читати. Для них це було «откровеніє». Книжка вже справила величезне вражіння і в інших країнах чужоземних, бо завжди скрізь, а тепер більше, ніж коли будь громадська опінія світу звикла рахуватися з думкою Франції. А хоч з погляду «наївного» (або певніше злоумисного) кореспондента «Діла» п. Евен, це тільки «правий посол без політичного впливу», то на чужині одні титули бувшого голови муніципальної ради та депутата Парижу, члена комісії закордонних справ говорять аж забагато. Це правда, що п. Евен належить до групи Луї Марена, яка зараховується до правого центру, але помиляється п. Л. І., коли думає, що ця група, яка в останньому парламенті нараховувала аж 100 членів, не має впливу. Це правда, що група п. Марена, а властиво її шеф, були проти політики покійного Бріана, але помиляється Л. І., коли думає, що п. Евен голосував проти цієї політики. У французів — старої нації — виробилася та глибока солідарність, що, коли потрібно, вони роблять великі концесії своєму урядові.

*) Диви «Тризуб» ч. 39-297 з 18, X. 1931.

Отже не дивлючися на гострі виступи п. Марена, і п. Евен, і п. Сульє підтримували всі уряди за останні 8 років, в яких таку велику роль відігравав п. Бріан. Л. І. хотів би, щоб вплив цієї групи зменшився? Ми не втручаємося у внутрішню політику Франції ні словом, ні ділом, ніяк і я особисто не належу до правих угруповань, але по ширості мушу сказати: п. Марен відомий, як справжній приятель поневолених народів, він і його група не мають жадних ілюзій що-до совітів і, коли в слухний час хтось протягне нам руку, то його приятелі (не вони, правда, одні) будуть серед тих, що зроблять це першими. Вони це й довели. Бо крім самого п. Евена ми мусимо пам'ятати добре ще й прізвище Едуарда Сульє (про нього п. Л. І. «забув» якось згадати). Останній написав дуже поетичну передмову до книжки п. Евена, передмову, повну глибокої симпатії до нашого народу, віри в його майбутність, в його визволення.

П. Сульє, як і п. Евен теж є депутатом Парижу, але крім того він є заступником голови закордонної комісії палати. Цей його титул стоїть і на першому листі книжки Евена. Хто хоч трохи знає азбуку парламентаризму і французької політики з окрема, той знає добре, що значить цей титул. П. Сульє до того широко відомий на трибуні палати, і до голосу його, людини незалежної і широї, депутати звикли прислухатися уважно.

От чому ця книжка, помимо її літературних якостей, викликала справжню сенсацію. Українська справа на міжнародньому полі зробила, як це не прикро, можливо, кореспондентові «Діла», великий крок наперед. Кожна серйозна людина розуміє, що такі поважні люде не виступили б із сміливою і яскравою обороною України, коли б не відчували, що і урядові, і громадські кола підготовані до того, щоб зрозуміти їх. Успіх книжки цілком оправдав ці сподіванки.

Тільки своєрідна «наївність» кореспондента «Діла» може припускати факт «субвенцій» для видання книжки. Можна собі уявити обурення п. Евена, що склав умову з одним з найліпших і найпопулярніших (до речі, лівих!) видавництв Парижу про видання книжки, коли б він почув ці закиди про якусь субвенцію! Інша річ, що Головна Рада вирішила купити певну кількість примірників цієї надзвичайної книжки, щоб зберегти її як для українців, так і для того, щоб мати змогу розіслати чужинцям, нашим приятелям. «Наївно» ми подали про це до загального відома, бо витрачали ми громадські копійки, фонди національного податку, зібрані Головною Радою, а ми маємо звичку, як це не дивно, може, мудрим кореспондентам з «Діла», давати точний відчит громадянству про те, куди ми діли його кошти. Але про це скаже своє слово сама Головна Рада.

Кореспондент «Діла» ухопився за ненауковість історичних міркувань Казіміра Делямара, праці якого умістив п. Евен у цінних прилогах до своєї книжки. З цим ніхто не сперечається і дуже добре це знає сам п. Евен. В своїх коментаріях до творів Делямара п. Евен говорить цілком ясно, що сучасні історики, не відкидаючи впливів фінських чи туранських на формування московського народу, беруть під увагу

впливи слов'янські. П. Евена цікавить тільки те, що неправдива, властиво, теорія, дійсно взята Делямаром у Духінського, навела його на цікаві і цілком правдиві думки про український народ, навчила Делямара розуміти різницю між Москвою і Україною. Закид в неучтві можна повернути на самого Л. І., бо він, прочитавши тільки цитати з Делямара, не догадався прочитати і цілком наукові коментарії п. Евена, або попросту їх не зрозумів. Кожному українцеві ясно, що такий факт, як виступ Делямара в часи другої імперії заслуговує на як найбільшу нашу увагу.

Але годі сперечатися з тим анонімом, що підписався літерами Л. І.; щоб зрозуміти вагу книжки п. Евена, треба прочитати її від першого до останнього слова. Можна побажати тільки одного, щоб цей твір був скорше перекладений на українську мову. Припускаю, що коли б це саме написав українець, коли б не стояло там прізвище п. п. Евена та Сульє, текст книжки (це не відноситься до прилог) втратив би на 90 відс. свій інтерес, але українському вуху дуже приємно почути від чужинця, і саме від француза, і до того від справді видатної людини, яка знає ціну словом, такі речення:

«Занепад старої Росії дав життя багатьом поневоленим народам. Занепад СССР покличе до життя цілу низку націй, що не могли увільнитися остаточно в 1917-20 роках. Серед цих народів Україна має відограти найпершу роллю. Її тридцять мільйонів мешканців творять могутню націю; коли вона здобуде своє право на життя, ця нація не дозволить нікому керувати нею проти її волі».

Таких цитат можна навести силу. В устах чужинця, повторюємо, ці формули, бадьорі і рішучі, набірають для кожного українського патріота великої сили й значіння, а для кореспондента «Діла» виклад п. Евена «дуже поверховий і далі заязлених формул наших пропагандивних брошюр не йде». Гадаємо, що навіть для тих земляків, що ознайомляться з справою тільки по цих цитатах, не потрібно робити коментаріїв до немудрих слів п. Л. І.

* * *

Чи варто уділяти місця стільки якомусь анонімові, що написав дурну статтю з приводу доброї книжки? На жаль, варто, бо наша біда полягає в тому, що цю статтю надруковано в найстарішій, до недавнього часу «єдиній», що-денній українській газеті, в журналі, що має репутацію офіціоза парламентарної української фракції УНДО. Властиво по пресі судять про настрої країни, а «Діло» офіційно висловлює з найбільшим буцим-то авторитетом думку свідомої політичної Галичини. З цієї причини ця стаття набірає особливого значіння.

Вже півроку пройшло, як вийшла книжка п. Евена, вона продається по книгарнях цілого культурного світу, на неї були вже численні рецензії в чужій і в українській пресі, а «Діло» мовчало, аж поки один з його славновісних кореспондентів не обізався в такий спосіб, як ми зазначили.

Де і коли так добре говорили за незалежність України чужинці, як це роблять п. п. Евен та Сульє? Чому ж мовчало «Діло»? Може тому,

що п. Евен нічого не написав в своїй книжці про справи меншостеві, про справи Східньої Галичини? Але того, що він зробив, здається, вистачило б для подяки з боку кожного свідомого українця. Коли б той самий п. Евен зробив щось подібного для сербів чи болгарів, для чехів чи угорців, можна уявити собі, як кожний з цих народів відзначив би появу його книжки. На Празькому майдані стоїть вже пам'ятник Дені, його іменем звуть вулиці. Не знаю, хто з чехів зважився б написати про нього хоч одно зле слово. А «Діло»...

Тут саме ми й підходимо до основної проблеми: чи дійсно наша загально-національна справа, яку вперше так високо підніс чужинець, цікавить «Діло» і ті верстви громадянства, що за ним стоять? Чи може всі інтереси панів з «Діла» обмежуються місцевими, чисто галицькими справами, далі яких вони нічого не бачать і тим не цікавляться?

Не раз ми говорили на цьому місці, що, борючися за нашу самостійність, вбачаючи у відновленні державности нашої на Великій Україні — основне завдання нашого покоління, ми разом з тим ніколи не забуваємо за долю тих частин нашого народу, що опинилися під трьома західніми державами, складаючи в них так звані національні меншості. Тим більше не спускаємо ми зока важливу проблему національної єдності, або висловлюючися в більш модерний спосіб, соборности нації.

Нема чого говорити, що розбіжність політичного настрою і, що важливіше, розходження чисто психологічні по-між наддніпрянцями та галичанами викликали серед нас не раз велике занепокоєння.

Стаття в «Ділі», що нас тут цікавить, як не прикра вона сама по собі, ще більше цікавить нас з цього, так мовити, загального штандпункту. Це один з прикладів. Але поруч з ганебною кореспонденцією в «Ділі» про книжку п. Евена в тій же газеті читаємо ми і докладний звіт про останній конгрес УНДО. Довідуємося про дуже яскраву резолюцію в справі загально національній, в справі совітської України. Конгрес рішуче осуджує політику Москви, засилає привітання своїм братам наддніпрянцям в їх боротьбі з нелюдським режимом. Більш сильно і ми б про те все сказати не могли. «Діло» не тільки це друкує, але через своїх фактичних редакторів бере активну участь в цьому з'їзді. І це не заважає тому, що ті ж редактори, що, очевидно, підписалися під цією резолюцією, містять кореспонденції з Женеві, які пише, або за які у всякому разі відповідає, офіційний кореспондент «Діла» в Женеві д-р Панейко. Цей пан відомий своїм крайнім москвофільством; цей бувший, майже одночасно, співробітник гетьманських правих часописів і большевицьких «Українських Вістей» в Парижі, пише так, як і належиться цій абсолютно безпринципній людині. З цих кореспонденцій читає «Діла» міг довідатися про «успіхи» в Женеві Літвінова, якому кореспондент робив явну рекламу*). Той же кореспондент, опинившись в Брюсселю підчас конференції Унії для Ліги Націй в березні цього року, пише про все, що хочете, тільки не про те, що основною темою сесії на цей раз були справи Сходу, що звідти вийшов протест проти траге-

*) Диви «Листи до земляків» — Конференція обезброєння, «Тризуб» ч. 11—319, з 13. III с. р., ст. 2-7.

дії на Дністрі, що ініціатором цих виступів була українська делегація. Пана Панейка звичайно це все не цікавить, але чи це байдуже й авторам резолюції проти совітів?

Та повернемося до статті про книжку п. Евена. Автор її хитро прикривається одним французом, що в «Mercure de France» написав совітофільсько-русофільську рецензію на книжку п. Евена (це одинок, здається, негативна стаття проти нашого французького приятеля). З цієї рецензії бере він цілі уступи, не подаючи жадних до того коментаріїв.

Між иншим автор, — нас не цікавить, хто із співробітників «Діла» те писав: чи відомий автор проекту нової російської федерації д-р Панейко, що його книжка «З'єдинені держави Східної Європи» вийшла у Відні 1922 року, чи не менш його вславлений редактор большевицьких «Українських Вістей» в Парижі п. І. Боршак, чи який поки-що невідомий, але багатообіцяючий юноша з їхньої школи, — наводить між иншим такий уривок:

«В дійсності, коли частина України — не будемо тут дискутувати про її розмір — спробувала большевизм, то зовсім не через особливу ніжність до марксизму, але з політичного розрахунку. З одного боку, Україна не хотіла допустити до повернення царського абсолютизму, якого першим проявом була б заборона слова «Україна», з другого боку, домагаючись (правильно або неправильно) звороту кількох мільйонів українців, що є нині польськими, чеськими та румунськими громадянами, Україна вважала неможливим досягнути «визволення» всіх українців своїми власними силами й гадала, що в союзі з цілим російським тілом вона зможе одного дня скористати з нової європейської завірюхи, щоби зреалізувати свої змагання».

До цих слів, ми вже сказали, жадних коментаріїв з боку Л. І. не маємо, так само жадних зауважень і з боку «Діла». І ми таким чином довідуємося, що Україна не була окупована після тяжкої нелюдської боротьби, а мудро пішла «спробувати большевизм», пішла до Москви, бо, не вірючи в можливість своїми силами злучити всі землі, населені українцями, вирішила з'єднатися «в союз з цілим російським тілом».

Без обурення ніхто з українських патріотів читати цих рядків не зможе.

Ну, а «Діло»? А панове редактори, що підписуються під резолюціями протесту проти совітського раю? Що ж вони думають?

Тут мушу сказати, що для кожного журналіста з Наддніпрянщини така плутанина буде не до зрозуміння. З нашого погляду пояснити її можна тільки так: або редактори наївні, недотепні, недосвідчені — хто ж в цих гріхах запідозрить наших славновісних публіцистів з «Діла»? або ж треба припустити щось инше і, властиво, гірше: у цих панів немає елементарного зрозуміння того, що ми зevamo політичною лінією, тим що на загально-людській мові зветься принципами. В так званій «жовтій» або бульварній європейській пресі — це річ нормальна. Але в політичній відвічальній газеті відсутність лінії, відсутність ідейності — це, справді, нонсенс.

Того, хто трохи знає, так зване політичне життя в галицьких

кав'ярнях, ці слова нічим не здивують, Ми не хочемо — боронь Боже — сказати, що в Галичині немає людей ідейних, відданих справі. Але вони якось соромливо ховаються, їх не видно, їх мало чути, а на поверх забагато виходить людей, які політику розуміють своєрідно, які жадних політичних переконань не мають.

В час, коли влістиво твориться нація, потрібна ясна ідея, глибоке почуття, глибоке переконання...

Ми, «наддніпрянці», може й маємо великі дефекти, але одно треба визнати: наші проводирі ці якості мали. Через те, і тільки через те Симон Петлюра міг піднятися до ступня національного героя, міг покликати до великого національного чину багатоміліоновий народ наш. Ця глибока ідейність керує нами, рятує нас від розпаду, вказує нам шляхи у майбутньому.

І цей дух, дух ідейности, мусить нарешті повстати з глибин землі галицької, мусить покликати до чину інших, нових, більших духом людей.

Болючі, дразливі питання підняли ми тут. Але чи не краще їх передумати, їх пережити, ніж замовчувати? Чи не ліпше з ними боротися і тим самим, справді, йти до того, що ми зevamo єдністю нації?

Олександр Шульгин.

Без копії

(Пам'яті широго друга).

В добі новітнього нашого відродження серед київських українських діячів цілком своєрідною, надто визначною й надто популярною постаттю був адвокат Максим Синицький.

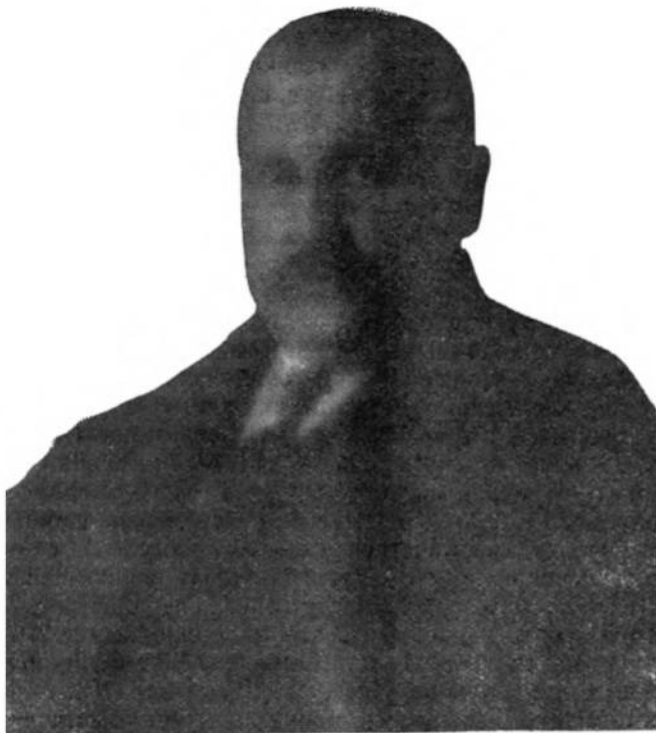
І за його життя ще там, вдома, і тут, на еміграції, котра скупчила в певних осередках чималу силу старої й молодшої нашої інтелігенції, я не бачив нікого, хто міг би заступити на полі практичної українсько-національної праці Синицького. Була це людина незамінима. І не тому, мабуть, що ліпшої не зродить наша земля, а можливо — тому, що поле, яке орав небіжчик Максим, було цілком своєрідним, що до тієї конечної роботи взагалі нема нахилу в українській вдачі; що сила волі, котрою диспонував Синицький, була в нього цілком не українська; що такт, яким він володів, та його м'яке, до всіх приязне серце, були такі незвичайні по-між нашими запальними й нестриманими земляками. Було ще, й мимо того, багато виняткових властивостей вдачі М. Синицького, як у індивідуальности багатогранчастої з всеохоплюючим бистрим розумом та всякими громадськими й просто людськими цнотами, наслідків яких зазнало на собі незрівняно більше людей, ніж скільки їх те відчуло чи просто догадалось про нечутну й неоголошену опіку з боку М. Синицького...

Максим Стратоникович (звичайно його звали: Стратонович) народився р. 1882, походив з попівської, сучо-української родини з Крутих

(на Поділлі), в чолі якої стояв незвичайно доброї душі батько та дуже розумна й прекрасної вдачі мати. Вчився в Подільській духовній семінарії, по скінченню якої вступив на правничий факультет до Юрьєвського (Дорпатського) університету. Там здибав чимало свідомих земляків-членів студентської української громади; там же зазнав першої нагороди за свій український патріотизм од московських жандармів; там же на все життя усвідомив собі засаду, що «віра в українську справу без діл — мертва», і цій засаді не зрадив до смерті. Ще з студентської лавки почав він виявляти свою любов до України ч и н о м, розвинув у собі незрівняну здібність до акції, регулярної, незмінної й невідкличної праці для національної справи. Як людина невсипущого чину, перейшов він свій короткий шлях, померши 30 квітня 1922 року, не зважаючи на всі зусилля своїх, озброєних наукою, друзів, київських лікарів, котрі зробили все, що тільки можна було зробити, але не подолали його раптових недуг.

Протягом 17-х років свого перебування в осередку українського руху — в Києві, Максим Синицький був одною з головних пружин національного життя в українській столиці. Тяжко назвати, крім суто-партійних, якусь громадську акцію, в котрій не брав би він ближчої участі. По революції 1905 року, коли в Києві зародилася наша преса, бачимо М. Синицького організатором і адміністратором «Громадської Думки» та «Ради». При заложенні «Просвіти», Синицький — один з активніших членів Просвітянської Ради та господар кількох комісій. При утворенні Українського Клубу, — Синицький так само член його управи й одночасно фактичний господар. Закладається якесь національне підприємство, — без участі й помочі Максима Синицького не можна його уявити. Він — між директорами видавництва «Час», «День» і т. д. Він — юрисконсульт українського театру, він — голова управи першої акціонерної української виробничо-торговельної спілки — «Добробут», він — член управи й організатор та господар українського шпиталю, дитячого притулку, співвласник українського асекураційного товариства, директор жидівсько-українського банку і т. д. Тим часом, крім сталої акції в зазначених і багатьох інших установах, товариствах культурно-національних і національно-економічних, — Максим Синицький незмінний і незамінний організатор мало не всіх інших громадських виявів київського життя. Похорон громадського діяча, громадське свято, громадська розвага, політична акція, прикре делегування до урядів, юридична, фінансова чи якась інша поміч установам чи особам, засновання політичної організації, забезпечення підручниками рідної школи, і т. д. — все це вимагало участі з боку Максима Синицького й не обходилося без його помочі.

А він, незмінно рівний, лагідно-спокійний, з ласкавою посмішкою й неторопкими рухами, — всім залюбки виходив на зустріч. Непомірно товстий і аж занадто акуратного, «буржуазного» вигляду, чим рязуче відрізнявся від тогочасної інтелігентської української маси, котра, наслідуючи і в цьому відношенні інтелігенцію московську, незавжди була дбайливою до своєї зовнішності, — Максим Синицький тим часом виявляв феноменальну рухливість, з якою не могли конку-

Максим Синицький
(† 30 квітня 1922 року в Києві)

рувати й найщупліші. Тяжко було собі уявити, коли він спав: ще перед початком київського робочого дня можна було бачити його на візникові в різних кутках Києва; часами й перед сьомою можна було здибати в українському шпиталі, де він «по дорозі» робив фактичну ревізію, — але ж і о 2 години вночі можна було дзвонити до нього по телефону й мати негайну відповідь... як що він був «уже вдома». Часами, що-правда, на якомусь засіданні, котрих він денно відбував безліч, — можна було бачити, як М. С., що взагалі дуже мало говорив, а публічно майже ніколи не виступав, крім суду, — якусь хвилину куняв у куточку. І за тих кільки хвилин дрімоти він уже набірався нової сили, часто нагадуючи мені знаного патера Дон-Боско, котрий незрідка мав час заснути лише в ході.

І тому, що Синицький так мало спав, взагалі не мав потреби в відпочинку, — сума переробленої ним праці була фантастична. Цікаво, між иншим, тут зазначити, що при тому Синицький ніколи не користав з жадних «нотесів» чи цидулок, ніколи не записував чисел телефонів, прізвищ, чи адрес, — одначе ніхто й ніколи не чув од нього такої

звичайної у нас фрази, як — «Ах, вибачте, будь ласка, я забув»!.. «Знаєте, я маю стільки праці!»... і т. д. Синицький не міг нарікати на брак праці, бо це була та стихія, без якої він не міг існувати; коли ж він уживав слова «забув», то лише на те, щоб не сказати прикро, що даної річі він не може й не хоче зробити.

Довший час М. С., як і всі тогочасні українські активні діячі, перебував у матеріальних злиднях. Бо за тих часів уважалося за доброго чоловіка лише того, хто нічого не мав. Та одного разу, коли ми вдвох хотіли перевести справу, котру всі поважні українські діячі вважали конечною, однак на яку не було греша, — прийшли ми до переконання, що бути голотою — є національним гріхом і тому обов'язком кожного патріота мусить бути стремління до персональної заможности, бо ж лише заможна громада уявляє з себе силу. З того часу ми утворили між собою спілку, котра й постановила перевести ту засаду в життя. З огляду на зазначений організаційний хист та колосальні знайомі Синицького, ми досить швидко досягли вельми помітних матеріальних наслідків нашої праці, а по революції М. Синицький був чи не найбагатшим українським патріотом у Києві. Його особисте майно було настільки велике, що лише неспокійні часи перешкодили йому здійснити його глибоку мрію: поставити власним коштом і на-віки забезпечити високий технічно-мистецький інститут, в якому наша молодь мала б здобувати собі в першу чергу уміння, а не лише саме теоретичне знання, котре робило наших людей так мало здібними до практичного життя й практичного громадського та державного будівництва.

Та мріям Синицького не довелося здійснитися.

В часі смутного «ексодуса» з рідних палестин, Синицького майже силою було вивезено з Києва й він був опинився у Вінниці. Однак відтіль я отримав од нього до Праги звістку, що він вертає до дому, де «також потрібні порядні й чесні українці». Тут зажив він усього, що «порядний і чесний українець» мусів зажити в окупованій ворогом стороні. Його двічі брали до «чека», примушували підмітати вулиці та робити іншу примусову фізичну працю, позбавили майна й заробітку, напхали йому повне помешкання «жильців», поруйнували майже всі установи, які він створив чи в житті яких брав ближчу участь... Але Синицький не піддавався й не припиняв чину, коли вже майже всі його однодумці поспускали збессилі руки.

На початку 1922-го року я отримав од нього звістку: «Ви зайво мене кличете закордон: поки на Україні ще суть українці, я не маю права її опустити... Не гублю надії полагодити справи товариства («Іас»)»... Але прикро, що маю особисті клопоти з перешиванням одягу, бо висить...»

Та 18.IV того-ж року зла доля перебрала остаточно всі Максимові надії й сподіванки. Ось що писали мені з Києва:

«Максим занедужав і зліг у страшний четвер, заразившись сипним тифом... Одночасно з тифом почалося двохбічне запалення легенів. Ще за кілька день об'явилось запалення мозкових оболонок. Це сполучення трьох недуг до купи при давньому отучненню серця не могло привести до иншого кінця, як смерть, котра й прийшла 30. IV»... А

в іншому листі, писаному не-українцем, говорилося про смерть Синицького таке: — «Після похорону артиста Соловцова, Київ не бачив такого похорону, який було уряджено М. Синицькому. Було видно, що померла, справді, велика й справді улюблена всіма людина»...

Нове українське покоління мало знає про М. Синицького, бо ж це був чоловік, так мовити, біжної, буденної творчої праці, котру здебільшого було помітно лише тоді, як вона була незроблена. Синицький був людиною «без амбіції» й всемірно уникав показних місць, похвал, узнання й подяк. Він ніколи не вилазив на подіум, не говорив запальних публічних промов, не писав гучних статей, він л и ш е р о б и в . А коли прийшла щаслива доба нашої самостійности, Синицький віддався майже виключно культурній роботі. Тричі кликаний до міністерського портфелю, не раз запрошуваний на ролі посла і т. ин., — він ніколи не пішов на спокусу об'явитися десь на чільному місці.

— «Я не могу бути головою якогось товариства чи інституції, — говорив він, — бо ж голова мусить переслухувати всіх промовців, а треба ж комусь і робити, не лише говорити та слухати».

І коли прийде час, коли буде пригадано, що хто зробив для відродження України — тоді вималюється світлий, винятковий образ нашого практичного працівника, котрий мав творчу руку, якою доторкнувся майже до всякої позитивної української справи у Києві на протязі повних 17-х років. І за це прийдешні покоління віддадуть пам'яті Максима Синицького заслужене узнання й подяку. Тепер же, в 50-тиліття його народження та 10-тиліття неоплаканого його смерті є повинністю тих, хто знали Максима Синицького, побожно схилити свою голову в пошані та смутку...

В. Королів - Старий.

З преси.

Жидівська газета «Jewish Times» з 29 листопаду та з 7-го грудня 1931 року подає коротке справоздання про лондонський жидівський конгрес, що відбувся 27 листопаду 1931 року з метою вшанування Шолома Шварцбарда з нагоди його приїзду до Лондону після довготривалого «турне» по Європі.

Подаємо за «Figaro» переклад з «Jewish Times» справоздання з цих урочистих зборів, що в них взяли участь «Arbeiter Ring» (Робітниче Жидівське Об'єднання), «Жидівський Мистецько-Літературний Союз», лондонська філія «Жидівського Наукового Інституту», «Союз Бен-Урі», «Союз Жидівських Кравців», «Союз Жидівських Пекарів» у Лондоні, жидівські жіночі та інші організації.

«Величезна кількість людей зібралася останньої п'ятниці в «Circle House» для того, щоб ушанувати великого героя, що помстився на українському генералові Петлюрі, — сотки жидів мали щастя бути присутніми на цих зборах. Але кількість тих, що не могли туди потрапити за браком місця, була ще більшою. Вони заповнювали вулиці навкруги «Circle House»'а і терпеливо чекали в надії хоч побачити при виході великого убоханого «героя».

«С. Йозеф, голова Комітету Пропаганди при Arbeiter Ring'ові був обраний головою зборів і привітав Шварцбарда, яко най-

більшу славу сучасного Юдаїзма. Шварцбарди — це жидівські святі.

«Доктор Залкінд (перекладач Талмуду і комуністичний оратор) приєднався до його привітань та оповів про те, в якій спосіб Arbeiter Ring організував оборону Шварцбарда під час його процесу в Парижі.

«Є. Гуд в імені Союзу Бен-Урі в поетичних виразах виголосив хвалу Героеві зборів.

«Мозес Клейнман в імені лондонських жидівських журналістів і письменників в свою чергу привітав Шварцбарда та змалював жидівське життя на Україні. де Шварцбард мав колись розмову з Петлюрою (!)

«І. Капітанчик по братньому поздоровив Шварцбарда в імені лондонської галузі організації «ІВА».

«Сам же Шварцбард, якого вітали з гучним ентузіазмом, коли він встав, то здавався подібним до наших стародавніх пророків. Він з запалом кидав блискавиці проти розбрату серед жидівства та плямував негідну покірливість і занадто поширену серед жидівства байдужість. Він нагадав аудиторії, що громадська опінія цілого світа не тільки не протестує проти антисемітизму, але навпаки, виказує прихильність до його провідників. Отже єдина надія для жидів полягає і полягатиме в організації «самооборони» (self-defense).

«Після цього він згадав про мужність і жертвеність стародавніх жидів, увів до своєї промови коротку молитву, нав'язану до перемоги Макавеїв, і висловив тверде переконання, що старий жидівський героїзм ще не вмер і що жидівство потрапить зорганізувати свою «самооборону», що завдяки їй воно перемаже всіх численних ворогів».

Значна частина жидівської світової преси наводить витяги з цього справоздання і вважає його за програм для організації жидівського світу.

Перед нами справжня апотеоза Шварцбарта: він уже не тільки «національний герой» він уже — впрост «святий», він новітній «пророк» жидівського народу.

Паризька газета «Figaro» з 14 квітня с. р., яка присвятила лондонському конгресові 27. XI. 31 р. цілу статтю за підписом свого директора Франсуа Коті, називає ці збори «неймовірними» з огляду на апологію вбивства і виразний заклик до горожанської війни, що вона вбачає в словах промовців. Автор статті звертає увагу на аналогію між цією організацією жидівської «самооборони» і спеціальними комуністичними організаціями, що носять ту саму назву та що завдали чималоклопоту паризькій поліції і коштують їй що року 200 мільйонів додатково.

Для нас, українців, коментарі до вищезгаданої події і до вищенаведених промов будуть зайвими.

Цікаво тільки було б довідатися докладніше про деталі організації оборони Шварцбарда під час його процесу, що про неї говорить представник Arbeiter Ring'a.

Крім того звертає на себе увагу новий факт в легенді Шварцбарда. З того часу, як він став героєм, Макавеєм, новітнім пророком свого народу, ніщо вже не може затримати буйної фантазії, якої витвором і являється оповідання про побачення на Україні з С. Петлюрою. Про цю вигадку подано прилюдно вперше тепер.

Не від речі, може, буде тут навести слова адвоката Вільма свого часу на суді: «Кожна раса, кожен нарід вибірає собі національного героя. Жиди схотіли вибрати собі Шварцбарда. Боюся, що цей вибір не принесе щастя Ізраїлеві».

Щастя Ізраїля — діло жидів. Але слід незасліпленій частині жидівства, яке жило й хоче жити на Україні, задуматися над тим, як така апотеоза ганебного, підступного убійника може ускладнити відносини їхні з українським народом.

Літературні спостереження

XXXI

Федір Дудко.

Федір Дудко належить до молодшої генерації емігрантських письменників з Наддніпрянищи, що почали писати вже після визвольної війни — на еміграції. Починаючи з середини двадцятих років біжучого сторіччя, у Львові видано низку його белетристичних творів. З них зміг я знайти тут, на чужині, оповідання «Глум», видання «Червоної Калини» 1925 року, три частини ще невикінченого роману «В заграві», видані теж «Червоною Калиною» в трьох окремих книжках — кожна частина окремою книжкою. Частина перша — «Чорторій», 1928 року, частина друга — «Квіти і Кров», 1928 року, частина третя — «На згарищах», 1929 року, та оповідання «Чорний Крук», видане видавництвом «Хортиця» 1930 року.

Зміст усіх цих творів взято автором переважно або з подій визвольної боротьби, або з життя на Україні за часів лихоліття при захопленню краю добровольцями чи більшовиками. Твори Дудка користуються в Галичині значним, може навіть надмірним успіхом. Успіх той пояснюється насамперед загальним зацікавленням подіями та життям змальовуваного часу, а також гарною мовою й стилем автора та його вмінням живо і кольорово розповідати та викладати.

Але, певно, не настав ще час, коли й найталановитіші письменники змогли б належно опрацювати згадані теми. Ще не може бути між нами людей, здатних безсторонне ставитися до них, безсторонне розуміти психіку людей, що брали участь в подіях того часу, і майже немає людей, здатних безсторонне досліджувати причини, які повернули все життя в цілості, а не якесь окрему подію, в такому, а не в іншому напрямі. Вражіння пепередбаченої дійсности, думки, що ними викликаються, як що вони суперечать здавна виробленим у суспільстві поглядам, приймаються людьми взагалі тяжко, поволі, з почуттям болю та неохоче, і звичайно люде довго не приймають тих думок, відштовхують їх від себе... Симпатії чи антипатії затьмарюють, переключують в очах авторів вдачі діячів, особисті спогади та настрої перебільшують вагу дрібниць та зменшують значіння важливіших чинників, а Дудко, знати по всьому, особливо в своїм великім романі, хотів дати всебічній загальній огляд та освітлення всьому, що перебулося та сталося за тих часів. Він скупчує в своєму романі безліч людей різного становища, різних напрямків — часом штучно їх притягаючи до

нпівучасти в подіях. Примушує їх говорити між собою одверто в таких обставинах та в такому оточенню, у яких ніхто за тих часів одверто не розмовляв, — все з метою показати читачеві погляди та відношення представників різних напрямків до подій того часу.

Починаючи читати великий історичний роман, читач має право сподіватися від нього яскравого окреслення типів з глибшим аналізом їхньої психіки, а також аналізу тих ґрунтовних причин та чинників, що вплинули на розв'язання показаних в романі колізій між суспільними силами, бо в цьому і є такі головне завдання історичної белетристики. Але й психологічний і соціологічний аналізи є найслабшими місцями в творах Дудка, і з зазначених вище причин інакше і не могло бути.

Що до психологічного аналізу, у Дудка трапляються подекуди влучні образки окремих хвильових настроїв його героїв, але для змалювання тих настроїв стачило б невеликих, на кілька сторінок нарисів. Поодинокі риси де-якого з його героїв, ті, які легко пізнати з їхньої поведінки в певних обставинах, іноді теж показано більше чи менше виразно, але автор ніде майже не підкреслює настрою дієвих осіб влучним їхнім виразом (почасти може і через те, що всі його герої розмовляють мовою автора), виразом обличчя або якимось рухом. Так, в «Чорному Круку» самі факти виявляють дуже поширену нашу хибу. Засланий до монастиря сєми нарист не зважився одверто, легально опротестувати наказ архиєрея замазати старовинний, козацької доби образ і вимазати з іконостасу герб Мазєпи і, хоч це й ображає його національне почуття, не зважився відмовитися виконати той наказ, дарма, що нічого особливого йому за те не загрожувало, а згодом не боїться зробитися повстанським отаманом, і виявляє надзвичайну хоробрість. Та цілком правдиво зазначаючи цю рису Чорного Крука, мусимо признати, що самі описані факти не дають жадних натяків для зрозуміння внутрішніх причин такої дивної непослідовності в його вдачі. Не дає їх автор. А в тих випадках, коли поведінку героїв при даних обставинах можна пояснити ріжно, їхні почування та настрої, як і певні риси їхньої вдачі залишаються і зовсім неясними. Не дає здебільшого автор і від себе їх глибшого аналізу, а там, де й силкується це робити, пояснення його не глибокі, а іноді й неправдиві. Через те психіка його героїв взагалі не розвинута в цілості, в часто й непослідовно переведена.

Треба думати, що автор таки малонею й цікавиться. Його більше обходить те, щоб переказати ріжні епізоди з подій, як він їх бачив, або за них чув, і поспішаючи розповісти про них, він оминає без уваги почування героїв, забуває показати відношення тих людей до подій та до інших людей, залишає в багатьох випадках темними та незрозумілими їхні вчинки й їхнє поводження, а поруч з тим заповнює по кільки сторінок описом дрібних епізодів, що не мають, власне, зв'язку з основним змістом твору і нічого не дають для окреслення ні людей, ні подій або епохи. Це трапляється у Дудка іноді навіть і тоді, коли оповідання підходить до цих психологічних питань в безпосередню близькість та коли те чи інше пояснення проведення героя може цілком змінити розуміння його вдачі. Так, Василь Ольденборґер, помі-

Делегація Шалетської філії Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції на департаментальний з'їзд французьких комбатантів у Монтаржісі. Зліва направо: пор. Шаповал, уповноважений Т-ва полк. Татаруля, сотн. Пашин, сотн. Левицький, підполк. Непреба.

тивши з катяків батька, що той знає щось про непевність його родинного щастя, не тільки не питає у батька пояснень ні відразу, ні протягом кількох місяців, а зразу після того, як те помітив, йде грати у карти з зовсім чужими йому людьми і, хоч дуже кохає жінку, за картами ні на хвилину не зупиняється думкою на своїх підозріннях. Що це? Що тому причиною? — Інертність? Боязнь глянути в вічі неприємності? Легковажність? Чи не бажання проявити, хоч би й перед батьком, недовіря до жінки? Чи ще якась инша риса його вдачі? Або як пояснити непослідовність лікаря, якого автор у всьому иншому показує, як дуже щиро людину, коли він радить синові пацієнта священника йти до війська й ганьбить тих, хто ухиляється від боротьби з ворогом, а невдовзі перед тим умовляв Василя покинути працю в часописі українського війська та повертатися додому, та й сам у війську ніколи не був? Автор не дає жадних пояснень для зрозуміння такої непослідовності.

Таких темних, неосвітлених автором осібностей психіки його героїв можна б налічити багато. Так само багато в ній і непослідовного. Чому, наприклад, ад'ютант полковника, пізніше отаман Чорний, визнаючи потрібним та й маючи змогу заарештувати полковника, не зробив того раніше, поки не опинилося його життя в небезпеці? Чому він, лаючи отаманчиків і директорію за те, що їх розмножує, — сам зробився отаманчиком, а не приєднався до війська? Автор залишає усі ті неясності без пояснень, а трапляється ще, що й накидає своїм персонажам і зовсім незрозумілі та неправдоподібні почуття—от як кохання

Чорного Крука, тоді ще засланою до монастиря семинариста, до дівчини, якої він ніколи не бачив, а лише чув про її красу від приятеля.

Усі ті й інші недолатності в змалюванню психики дієвих осіб, очевидячки, мусіли заважати Дудкові і у витворенню яскраво окреслених типів. І дійсно, типи його, здебільшого, невитримані та непослідовно переведені. Непослідовність їхніх відчужань та поводження викликає часом навіть сумніви в правдивості, вірніше — правдоподібності подій та фактів, наведених автором, в яких беруть участь ті герої. Белетрист і в творах історичного змісту все-ж не повинен триматися виключно фактів, що дійсно були. Для більше виразного окреслення обставин життя та людських типів вільно йому де-які факти, що були в дійсності, як що вони не характеристичні, проминути, інші замінити більше характеристичними та типовими, але усі ті зміни обов'язково повинні відповідати духу описаного часу та вдачі героїв, як її розуміє та хоче змалювати автор. А Дудко, чи через недогляд, чи заради тенденції, чи, може, і просто для того, щоб збити до купи, переказати як можна найбільше того, що він чув та бачив (може в різних, не однакових обставинах, в іншому оточенню, а, може, і різночасно) не все додержується цієї вимоги. Є прикмети, які примушують думати, що у нього трапляється часом таке невідповідне нанизування на один разок фактів, які не могли б між собою сполучатися.

Як і більшість сучасних письменників, Дудка більше, ніж психологічний та соціологічний аналіз, цікавить біжуча політична та соціально боротьба і він дає багато місця висловленню поглядів та суперечкам представників різних партій та напрямків. Характеристично для його творчості, що всі висловлювання його героїв на громадські теми є чисто теоретичними викладами поглядів їхніх партій, і ніде не виявляється в них особиста вдача кожного бесідника, як це, безперечно, часто трапляється в життю. Це знов є доказом байдужості автора до того, що мусить бути ґрунтовним завданням белетриста — до дослідження людської психології.

Натомість, формулюванню й оцінці поглядів усіх напрямків та партій, поширених за наших часів серед українського громадянства, оцінці, і то незсторонній, діяльності тих партій — Дудко уділяє багато місця, особливо у своєму великому романі. Чуємо ми тут і правих, і лівих, і соціалістів, і боротьбістів, і комуністів. Тільки самих анархістів автор чомусь не вивів на сцену, але погляди їхні в нього таки зформульовано й подано до уваги читачів, бо програмова їхня декларація перечитується голосно та обговорюється дієвими особами роману.

Мусимо, отже, признати Дудка тенденційним письменником, а його твори агітаційними, бо, хоч він сам і старається не обридати читачам своєю оцінкою та критикою всіх тих поглядів і лише де-коли висловлює свою про них думку, та його відношення до різних партій видно з більшої чи меншої гостроти та експресії оцінки їх та їхніх поглядів, які роблять їм інші дієві особи, та з меншої докладности аргументації представників тих напрямків, яким автор не співчуває.

Але не зважаючи на особливу зацікавленість Дудка політичними

та соціяльними питаннями, погляди його в цій царині не є ні виразно зформувані, ані добре обґрунтовані. Врешті, це давно відкинута життям мішанина есерівських поглядів та комуністичних ідей з грабжницькими настроями, яка наближається де в чім до поглядів боротьбістів. Дарма, що безпідставність та шкідливість таких думок давно вже доведена життям і накоїли вони стільки страшного лиха і українському селянству, і всій українській людності та українській справі, Дудко і тепер дме у стару дудку й торочить ті застарілі нісенітници. Єдине, що треба визнати за позитивне зі всіх його політичних висловів — це щире й сильне національне почуття, яке може прищепитися й читачеві, але це, власне, не ідея і не погляд, а почуття.

Як і більшість сучасного, і не лише нашого, громадянства, Дудко не надає великого значіння в суспільнім життю моральності та гуманізму. Хоч де-хто з його героїв (напр., ад'ютант, стор. 109, ч. III) висловлює жалі з приводу ослаблення моральності в народі, та сам автор легко ставиться до недобрих вчинків дієвих осіб, і ті вчинки, як що він не вважає їх, з політичних чи інших, на його думку важливіших, причин небажаними, не зменшують його симпатій до того чи іншого з його героїв, наприклад, до Домонтовича за те, що він передався до большевиків тільки через те, що жінка, в якій він закоханий, залишилася в Києві, а він хоче бути коло неї, як він сам їй у тому признається (стор. 91, ч. II). Цього не можна пояснити епічним тоном його творів, бо Дудко таки і не є епіком, а відношення його до Домонтовича не заховано цілком, а навпаки, скрізь помітні авторські симпатії до нього. Ще один приклад. Дудко поетизує кохання Ліди до Домонтовича, хоч воно виключно статеве, нічого крім стевих бажань у ньому немає; Лідія, не зважаючи на глибоку різницю своїх та Домонтовича поглядів, таки закохується в ньому і не цікавиться навіть дізнатися, що саме виконує він у большевиків, а всі мотивування автора цьому кохання мають однаковий характер з його мотивуванням хоч би в цій цитаті: «В м'ягкій місячній тиші стояв беззвучний привив життя до любощів, до кохання, до великого, радісного таїнства ночі» (ст. 187, ч. II).

Те, що в творах Дудка знаходимо різкі вислови та осуджування людей інших поглядів, не заперечує висновку про його байдужість до неморальності. Ці різкі вислови є виразом партійної пристрасти, а не морального обурення.

В справах громадських Дудко певно тримається погляду, що незалежно від моральності та вихованости громадянства, тільки установлення певних законів можливо впорядити найкращий лад, а звідси майже прямий висновок — дозволеність заради досягнення того ладу крайньої демагогії, насильства й т. д.

Через усе зазначене оповідання Дудка є тільки легким (завдяки вмінню автора описувати) і цікавим (завдяки змісту) читанням. А щоб дальші його твори прибрали більш поважне значіння та щоб він міг дійсно стати майстром красного письменства, йому треба віддавати більше уваги психології своїх героїв та треба більш тверезого розуміння глибших причин соціяльних явищ.

Давній.

Лист до пана М. Губера

В надзвичайно трудних обставинах доводиться представникам української еміграції обороняти її інтереси в міжнародних установах, на яких покладено Лігою Націй опікування справами еміграції. Читачі наші знають в подробицях ту боротьбу, яка велася й ведеться нами за саме право на національне ім'я, за забезпечення правного становища української еміграції. Доводиться боротися з ворожою тактикою росіян, які, користаючи зі своїх впливів в біженських установах, де вони займають міцні позиції, завше стають нам на перешкоді.

Є відомості, що Управління в справах біженців (Офіс Нансена) має призначити своїм представником на Румунію, а тим самим і проктором української еміграції, колишнього російського посла Поклевського-Козла. Проти цього останнього факта не могли не виступити з протестом українські організації.

Нижче подаємо в перекладі лист Головної Еміграційної Ради з 15. IV до п. Макса Губера, голови Міжнародного управління в справах біженців.

Пане Голово!

Головна Українська Еміграційна Рада має за шану адресувати вам оцього листа, думки якого поділяють рівно ж і делегати українських організацій, що входять до Дорадчого Комітету.

Згідно з відомостями, які до нас дійшли, передбачається призначення на представника Офіса Нансена в Румунії п. Поклевського-Козла, б. російського посла. Не маючи ніяких закидів персонального характеру проти п. Поклевського-Козла, ми змушені, не дивлячися на це, енергійно протестувати проти цього призначення, як призначення, абсолютно противного інтересам біженців і традиціям Ліги Націй і навіть постановам асамблеї Ліги Націй.

Для обґрунтування цього твердження ми дозволяємо собі навести лист п. Шульгина, зааресований в імені українських організацій Його Ексцеленції Панові Голові Ради Ліги Націй 31-8. 28 р. і розпублікований Секретаріатом Ліги Націй (С. 454. 1928. VIII):

«Українці переконані, що не лише в їхньому інтересі, але рівно ж і в інтересі інших груп емігрантів-росіян і вірменів, є корисним, щоб ці представники не належали до якоїсь групи біженців. Будучи нейтральними, ці представники зможуть завжди виконувати свої функції в найбільш справедливий спосіб. Вони зможуть рівно ж захищати інтереси біженців, коли буде ходити про випадки, залежні від совітських чи турецьких влад, що буде абсолютно неможливо для представника, оскільки він буде належати до якоїсь групи біженців. З другого боку належить пригадати, що певна традиція в цьому відношенню була встановлена Лігою Націй ще тоді, коли лише біженці з Росії були поставлені під захист Ліги Націй. Ходить про рішення XIII сесії Ради Ліги Націй, що відбулася між п'ятницею 17-VI і вівторком 28. VI. 1921 року. Це тоді було постановлено, що:

1. Високий Комісар не може бути росіянином;
2. Що ні один росіянин не може бути запрошений технічним дорадником при Високому Комісарі або як член секції Секретаріату, що буде виключатися біженцями.

З того часу перейшли де-які зміни:

1. Помимо росіян, вірменів, українців кілька інших груп поставилися чи хотять бути поставлені під захист Ліги Націй. Внаслідок цього, принцип, встановлений в 1921 році Радою Ліги Націй знаходить нову рацію існування; представники Ліги Націй не мусять бути запідозрені в сторонниц-

Тві, що завжди можливо, оскільки вони були б рекрутовані по-між біженцями вірменськими, російськими, українськими чи іншими.

2. З другого боку, практика довела, оскільки це відноситься до технічних дорадників, що конкурс інтересів є необхідним, і друге рішення Ради Ліги Націй 1921 року, наведене вище, не було застосовано повністю, бо Дорадчий Комітет існує давно.

Виходить, що найбільш корисним для всіх біженців є, щоб

а. представники Високого Комісаріату, передбачені угодою 30. VI, були вибрані з по-між нейтральних осіб, себ-то неналежних ні до якої групи біженців;

б. щоб біженці вірменські, російські, українські й інші, що користуються чи будуть користуватися захистом Ліги Націй, одержали право мати їхніх дорадників при представниках Високого Комісаріату.

Погляд, викладений в наведеному листі, був стверджений IX асамблеєю Ліги Націй (того самого 1928 р.) майже в тих же самих виразах. Ми гадаємо, що ця постанова IX асамблеї, як рівнож і аргументи, які її викликали, залишаються в силі.

З другого боку, в разі, коли б Офіс Нансена був ліквідований і увесь захист біженців перейшов би до представництва в різних державах, в цьому разі буде ще більше важливим, щоб начальники цих представництв були нейтральними, чи щоб вони були вибрані з по-між підданців відповідної держави, де знаходяться біженці. Іменно з цих мотивів ми дозволяємо собі, Пане Голово, звернути Вашу прихильну увагу на наш лист і, коли це можливо, відмінити призначення п. Поклевського-Козла.

В разі, коли б це було не можливим, ми прохаємо доручити йому виключно лише захист російських біженців і одночасно, що торкається українців, дати такі самі уповноваження нашому представникові в Букарешті п. Трепке.

Прийміть, Пане Голово, запевнення нашої високої пошани

О. Ш у л ь г и н , Голова; І. К о с е н к о, генеральний секретар.

Слідом за протестом Головної Еміграційної Ради аналогічний протест проти призначення Офісом представником до Румунії росіянина вислав і Допомоговий Український Комітет в Румунії.

І. Заташанський.

Лист із Софії

На запрошення Україно-Болгарського Товариства приїздив до Софії б. посол УНР у Берліні проф. д-р Р. Смаль-Стоцький.

19 лютого с. р. о год. 12 дня проф. Р. Смаль-Стоцького стріли на дворці в Софії — Управа Української Громади та представник уряду УНР в Болгарії. Проф. Смаль-Стоцький стрівся при цій нагоді вперше після довгих літ з другим старим співробітником у «Спілці Визволення України», — проф. М. Паршуком, головою Української Громади в Софії.

21 лютого, рано, відбувся на честь гостя свіданок, на якому присутніми були: вся Управа Україно-Болгарського Товариства, голова Болгарської Академії Наук, ректор, проректор, декани і професура Софійського університету й багато інших чужинців.

Того ж дня о год. 4 попл. проф. Смаль-Стоцький прочитав для Громади в її помешканню доклад, на якому було дуже багато українців. Доклад зробив на присутніх велике враження й усіх підбадьорив. Громадяне довго закидали докладчика різними питаннями і довго не хотіли його від себе відпускати.

У понеділок 22. II відбувся доклад проф. Смаль-Стоцького в помешкан-

ні Слов'янського Товариства в Софії на тему «Україна і Болгарія». Задовго до призначеного часу почали займатися місця великого салону поважними особами. Тут була, можна сказати, вся сіль болгарської землі: учений світ, письменники, журналісти, діячі різних слов'янських товариств і т. д., а також і представники інших народів — польський посол у Болгарії, секретар румунського посольства; не обійшлося і без представників російської преси, які гризли собі лікті (проклятые хахлы, такъ сумблъи обставить дѣло, что какому то ихъ профессору болгаре дѣлають столько чести»). Та й дійсно, такий великий салон не міг змістити всіх, хто бажав послухати українського професора. За час перебування у Болгарії я вперше бачив таку велику й таку добру аудиторію з приводу приїзду українського діяча.

Перед докладом голова Україно-Болгарського Товариства проф. М. Арнаутов поздоровив проф. Смаль-Стоцького з приїздом до болгарської столиці, зазнайомивши з ним в коротких рисах і аудиторію, та зазначивши, яка є ціль його приїзду.

Доклад проф. Смаль-Стоцького слухали всі з дуже великою увагою. Великою несподіванкою було те, що доклад свій проф. Смаль-Стоцький прочитав болгарською мовою, і це зробило такий ефект, що навіть болгарські русофіли (а їх було також не мало) стали симпатиками українців.

Великий, змістовний, з оперттям на історичні дані, доклад цей дав повну картину взаємовідносин двох братніх слов'янських народів з часів охрещення Руси-України аж до тепер у відношеннях культурному, господарському і визвольному. Останні слова докладу було покрито громом оплесків і «славою».

Від імені всіх присутніх проф. Арнаутов подякував проф. Смаль-Стоцькому за доклад, підкресливши впливи української культури на болгарську літературу, зокрема висвітлюючи постать всеслов'янського колоса, великого поета України Т. Шевченка, під впливом якого Болгарія обогатилася рядом своїх національних поетів і письменників, як Любен Каравелов, Христо Ботев, Вазов та ин. Проф. Арнаутов зауважив, що подібні виклади є необхідні, щоби народи болгарський та український могли ближче запізнатися між собою, і запрохав проф. Смаль-Стоцького та інших українських діячів частіше бути гостями в Болгарії. На закінчення вечера український хор під орудою п. Володина заспівав гімни болгарський та український, і низку українських пісень.

23-го лютого проф. Смаль-Стоцький від імені уряду УНР та Головного Отамана поклав вінки на могили Мих. Драгоманова та його зятя Ів. Шпичманова, який був на Україні першим болгарським послом.

Протягом свого перебування в Софії проф. Смаль-Стоцький уривав вільні хвилини, щоби ближче запізнатися з українцями в Софії, і земляки просто замучили його, даючи йому відпочинку всього яких 4-5 год. на добу. 24-го лютого проф. Смаль-Стоцький виїхав з Болгарії.

Г. Карпилівський.

3 життя й політики

— На засівному фронті. — Тривога з приводу стану совітської животнарської господарки. — Совітська преса про події на Дністрі. — Воєнні сенсації совітських газет.

Багато разів в наших оглядах нам доводилося звертати увагу читачів на один і той самий факт — на крайню трудність давати огляди совітського життя на підставі даних совітської преси в ті моменти, коли совітському союзові доводиться переходити через смугу ускладнень і труднощів.

Підцензурна совітська преса взагалі є дуже поганим віддзеркаленням совітського життя. Але в моменти важкі і складні для керуючих совітських чинників она просто таки обертається в ребус, на підставі якого годі робити жадні висновки. Такий ребус нагадують власне совітські газети за останніх півтора-два тижні. На підставі старого досвіду можна з певністю сказати, що совітській владі знову доводиться переживати мало приємні хвилини. Але конкретний зміст і розмір тих труднощів, що перед ними стоїть совітська влада, справжня суть і значіння тих подій, що відбуваються тепер в совітських державах — все це не відбивається на сторінках совітської преси, все це заховано заслоною таємниці. Неймовірно утруднюється в такі періоди становище того, хто хоче на підставі офіційних матеріалів уявити становище, що в ньому зараз перебуває совітська влада і та країна, якою вона керує.

* * *

Попередні наші огляди велику вагу присвячували ходу підготовки до засівної весняної кампанії. Ми надавали велике значіння тому, як вив'яжеться совітська влада з тих труднощів, які повстають перед нею в цій справі. Ми зазначали, що совітською пресою був зроблений величезний галас в наслідок неможливости зібрати насіння. Тепер цілком несподівано галас, що був піднесений з приводу цього, стих. Стих, хоч є всі дані твердити, що потрібні насінневі фонди не зібрано. Відомості про те, як іде збирання насіння в окремих районах і місцевостях, перестали подаватися. Лише офіційальна сводка про збір насіння на 1 квітня, яку тепер подано із значним опізненням, — лише восьмого квітня, — свідчить, що по УССР зібрано лише 73,6 відс. насінневого фонду («Соц. Земл.» ч. 82 з 8. IV). Совітська преса стала переводити гасло: «насіння є, треба його лише вміти дістати». Замість відомостей про збирання насіння, починають подаватися рекламні відомості про те, що той або инший совхоз або колхоз приступив до сівби, виконав встановлену для того програму і т. д. Встановити на підставі цих даних, як переводиться засівна кампанія, зробити з них певні висновки є цілком неможливим.

Хіба одна фраза, яку ми знайшли в «Соціалістическм Земледелі» (ч. 79 з 4. IV) може читача совітської преси навести на думку, що справа з підготовкою до весняної засівної кампанії стоїть не дуже блискуче. Вступна стаття цієї газети дає поради про те, як готуватися до весняної сівби. Між цими порадами є така, що ми її подаємо в повній недоторканості в оригіналі:

Очистить поля (в том числе убрать оставшийся еще с осени в некоторых местностях неснятым урожаем).

* * *

Цілком несподівно на шпальтах совітської преси з'явилася нова ударна тема, а увага совітської влади знайшла нову ділянку для вияву своєї енергії і творчости. Офіційно констатовано незадовольняючий стан совітської животнарської господарки. Видано наказ про усунення з посад і навіть про поставлення під суд десятків керовників совітських животнарських організацій. Видано розпорядження про заведення в животнарських совхозах в найширших розмірах акордової платні.

Через що ця тема і ця справа саме тепер набрала характеру ударности, на підставі даних совітської преси вияснити нема жадної можливости. Аджеж про безвиглядний стан совітського животнарства читач совітської преси знає не од сьогоднішнього дня. Починаючи з XVI з'їзду ВКП в липні 1930 року, коли загально-союзний нарком хліборобства СССР Яковлів подав жахливі цифри повного занепаду всіх родів скотарства в совітській державі, час од часу совітська преса подавала відомості, які свідчили, що поліпшень в постановці совітських животнарських господарств не видно жадних.

Відомості з останніх місяців про стан животнарської господарки, здавалося, так само свідчили, що на цьому відтинкові совітського господарського фронту справи не стоять гірше, ніж були перед тим. Через що ж власне увага начальства до цієї діялки звернулася саме тепер і чому саме тепер воно побачило те, на що затуляло очі на протязі років? Дані совітської преси не дають для цього жадного вияснення.

Пояснити цей несподіваний інтерес керуючих совітських чинників можна лише тоді, коли пригадати відомості закордонної преси про ті великі розрухи в Москві, які виникли на продовольчому ґрунті і признати, що вони відповідають дійсності. При цьому припущенню несподівана увага совітських кол до животнарської проблеми стає зрозумілою. Треба було створити вражіння, що влада не винна в усіх тих харчових труднощах, які викликали розрухи. Треба було показати, що начальство дбає про те, щоб розшукати шкідників і їх покарати. І йдучи за встановленою цілою історією старої російської державности традицією, було знайдено «стрелочника».

* * *

В попередньому огляді ми зазначили, що совітська преса справу подій на Дністрі обходить повною мовчанкою. Мусимо тепер до цього нашого твердження внести поправку. Про події на Дністрі совітська преса продовжує мовчати — в ряди-годи в совітських газетах за останні тижні ми можемо знайти лише коротеньку згадку про ту «брехливу» кампанію, яку розпочала «продажна» європейська преса з приводу тих прикордонних інцидентів, які виникли при спробі кількох куркулів перейти Дністер. Натомість розпочато совітською пресою на широку скалю кампанію проти Румунії і румунських порядків. Широко розписуються совітські газети про той режим, який панує в румунських тюрмах, про ростріли, тортури, які, мовляв, є буденним з'явищем в Румунії. Містяться, як доказовий матеріал, всілякі фотографії, документи то-що. Всякими способами доводиться, що в порівнянні з румунськими порядками — в СССР, з окрема в совітській молдавській республіці, панує повне «благоденствіє».

Для читача совітської преси, який вільно може не звернути уваги на кілька випадкових рядків, які натякають на той відгук, що його знайшли події на Дністрі в Європі, ця теперішня революційна поза совітської преси щодо Румунії, з якою перед парюю тижнів совітська влада хотіла зав'язати договір про ненапад, буде цілком незрозумілою. Цей ребус розв'язується тільки тоді, коли знати все, що робилося на Дністрі, і все, що виникло в результаті цих подій. Совітська влада пробує і хоче боронитися. Але, знаючи, що найкращою обороною є активна, вона сама хоче перейти у наступ. Вона починає шукати чужі злочини, чужі розстріли, чужі знущання, забуваючи про весь той жах і страхіття, які вона утворила в своїх тюрмах, в концентраційних таборах, місцях заслання, прикордонній смузі. Адаже-ж принцип «чисте діло вимагає чистих рук» для совітської влади є лише буржуазним забобоном.

* * *

Є ще одна тема, яка в совітській пресі останніх тижнів розроблюється з особливою старанністю і любов'ю. Це — тема про ті заходи, яких вживають представники імперялістичних держав і білої еміґрації для того, щоб підготувити напад на СССР і перешкодити тому мирному соціялістичному будівництву, яке там переводиться. Відповідно до цієї теми творяться і препаруються факти. На протязі кількох днів, на початку квітня, совітська преса, наприклад, подала до відома своїх читачів звістки про такі «факти». Совітський читач довідується, що в Празі недавно відбулася нарада представників генеральних штабів Малої Антанти і Польщі під керівництвом представника французького генерального штабу; завданням наради було обговорення питання про акцію проти СССР;

на нараді підносилося питання про усамостійнення України. В Польщі переводиться вербування білогвардійської армії, при чому один транспорт білогвардійських військ уже одправлено через Індію до Манджурії, вербування військ переводять не лише росіяне, але й українці, при чому формування українських військ у Львові переводить генерал Капустянський. В Празі білогвардійські агенти розвивають дуже інтенсивну діяльність, вони організують склади вибухових матеріалів, призначених, очевидно, для акції в СРСР, при чому ці вибухові матеріяли одержуються з Болгарії, для більшої правдоподібности це останнє повідомлення оздоблено навіть прізвищами і праякими адресами віднайдених совітською пресою білогвардійських агентів.

Всі відомості ці та інформації призначені, очевидно, виключно для внутрішнього вжитку, для витворення певного настрою серед читачів совітської преси. Їх препарується і подається в розрахунку, що з приводу їх не доведеться містити жадних виправлень і спростовань. Бо инакше трудно було б фабрикувати відомості так грубо, примітивно і нескладно, як робить це совітська преса; трудно було б переселити генерала Капустянского з Франції до Львова, одіреати рапом од роботи, яку він робить у «націоналістів», і рапом покласти на нього без дозголу полк Коновальця формування українських частин... у Польщі, трудно було б подавати як праякі адреси російських білогвардійських агентів, так і назви улиць, яких в Празі загалом не існує. Але совітські чинники рішають очевидно, що для внутрішнього вжитку і такої низько якісної продукції вистачить.

Повстає, протє, питання, через що саме тепер совітська преса рішила зайнятися фабрикацією всіх цих брєхливих інформацій. Які цілі переслідують при цьому совітські чинники? Чи мають вони на увазі цим способом одтягти увагу совітського обивателя од заплутаних внутрішніх справ совітського союзу, чи, може, є це певний етап у підготовці певних планів майбутньої совітської політики? Дареме ми б шукали розв'язання цих питань на сторінках совітської преси. На разі не маємо даних для їх розрішення.

* * *

При цілій розріжненості і ріжнородності тих справ, які нервують і приваблюють сов. журналістів, очевидно, відповідно до певних вказівок і наказів відносних урядів, є одно, що всі їх поєднує і сполучує. Це — та складність і заплутаність становища, що є спільним фоном, що на ньому вони виникли; це — той нерівний спосіб трактування їх всіх, за яким почувается страх перед втратою тої хисткої рівноваги, в стані якої тримається совітська будівля. Совітській владі і совітській системі знову доводиться переживати дуже важкий і складний момент. З очевидністю виявляється, що заповідження нового курсу, заініційованого Сталіним на нараді господарників в червні минулого року не дало жадних результатів. З особливою увагою треба чекати тепер дальших подій, які вияснять, як розв'яжеться теперішня складна ситуація.

В. С.

Лист до редакції

Високоповажаний Пане Редакторе!

Не одмовте ласкаво умістити в Вашому органі мою сердечну подяку тим установам, організаціям та особам, що привітали мене з приводу моєї хиротонії. Молюся за них і призиваю на них Боже благословенство.

Варшава

17 квітня 1932 року.

Прийміть вирази щирої поваги

ПОЛІКАРП

єпископ Луцький.

Хроніка.

З життя укр. еміграції.

У Франції.

— По Союзові Укр. Емігр. Орг. у Франції. 18. IV відбулося чергове засідання Генеральної Ради Союзу Укр. Емігр. Орг. у Франції, на якому було заслухано, як звичайно, інформації про життя на місцях і прийнято кілька важніших постанов.

Інформації було заслухано про такі організації:

Ш а т л е т - Ф о р е . Громада завела рівнобіжно з юридичним ще моральний статут, про який писалося докладніше в ч. 15 «Тризуба». Безробітних немає.

Т р у а . Безробіття трохи зменшилося і через те діяльність громади відрізнялася. Утворено гурток танцюристів, що вже виступав на святі в мері з моральним і матеріальним успіхом.

В і л я р . Безробітних немає. Всю діяльність гуртка направлено на поширення бібліотеки.

Д і ж о н . Улаштовано було свята незалежності і Шевченківське, на яких було багато народу. Безробіття продовжується.

Р е д а н ж . Безробіття майже загальне. Організації бракує культурного життя. Рада громади звернула увагу на можливість користуватися бібліотекою Оден-ле-Тішської громади.

Г р е н о б л ь . Безробіття продовжується. Всі свята національні було влаштовано своєчасно.

К а н . Відбулася служба Божя і реферат п. Довженка. Улаштовано було свято з приводу 300-ліття дня народження гетьмана Івана Мазеши, на якому зібрано 52 франки на вінок на могилу Карла XII та 118 франків на безробітних.

Л і о н . Безробіття загрозливе. Всі національні свята було влаштовано. Громада самостійно веде пропагандну роботу.

К р е з о і Г а в р . З огляду на безробіття й тяжкий матеріальний стан громадське життя майже припинилося.

Ш а л е т . Не дивлячися на погіршення матеріальних умов, громада продовжує цілком нормально всю свою многосторонню діяльність.

О д е н - л е - Т і ш . Є безробіття, але громада більш - менш підтримує нормальне громадське життя, улаштовуючи свята і сходни.

По заслуханню ще загальних інформацій, про кількість безробітних членів Союзу, а також про цінну юридичну допомогу, яку виявляє у Франції представник Офісу для біженців при Лізі Націй п. Паон, заслухано також і звіт скарбника, з якого видно, що прибутки Союзу від часу 8-го з'їзду по 18. IV. були фр. 10.557 і 90 сант., видатки за той же час — 9.161 фр. 45 сант., сальдо — 1.396 фр. 45 сант. У зв'язку з вичерпанням фонду допомоги, по докладу скарбника вирішено звернутися через пресу до своїх несправних боржників, а в деяких випадках стягти залеглості через працедавців.

Далі обмірковано стан церковного життя Союзу. Відмічається, що п.-о. Гречинин розпочав об'їзд громад. По виконанні раніш наміченого плану церковної організації, Г. Р. виробить план дальших своїх заходів в цій справі. Потім Г. Р. спиняється над питанням місяця й часу чергового з'їзду Союзу. Згадавши відповідне побажання 8-го з'їзду Союзу і розглянувши пропозицію Шалетської громади улаштувати з'їзд в Шалеті, Г. Р. постановила влаштувати 9-й з'їзд Союзу в Шалеті в липні місяці з тим, що точну дату з'їзду буде определено після додаткових вияснень.

Після того Г. Р. заслухала звіт голови Г. Р. про засідання До-

радного Комітету Офісу в Женеві 20.III., на якому він репрезентував Союз. Відомості про цей звіт в головних рисах було вже подано в «Тризубі» секретаріатом. До того, що вже відомо, п. Шумицький додає лише відомості офіційного протоколу засідання Комітету, який прикладається до протоколу засідання І. Р.

В біжучих справах І. Р. нагадує секретаріатові про необхідність прискорення організації лекції про Дін і бере на увагу розісланя по організаціях протоколів 8-го з'їзду Союзу.

— Громада в Парижі. Засідання Ради Паризької громади відбулося 18. IV. Заслухано було справи прийняття та виключення членів та фінансовий звіт скарбника. Чергові сходи громади призначено на 24. V з тим, що має бути на них зачитано реферат.

— Шевченківське свято в Труа. Заходами управи Української Громади в Труа було 13. III улаштовано свято в роковини смерті нашого великого поета Тараса Шевченка. Вся українська колонія м. Труа і околиць зібралася в гарно удекорованій салі. Були присутні і козак кубанського хутора зі своїм хором, який спільно з хором Громади виконав концертну програму свята.

Свято було відкрито п. Онишком — головою Громади, який і відчитав реферат, присвячений пам'яті Т. Шевченка.

Цікавий був виступ отамана Кубанського козачого хутора п. Буракова, який в своїй промові висвітлював роль і значіння Т. Шевченка в боротьбі за наші ідеали

Програма свята складалася з таких частин: 1) Відкриття свята — п. Онишко. 2) Заповіт — хор під орудою п. Томашевського. 3) Реферат — п. Онишко. II. Декламації: 1) Розрита могила — п. Шаш. 2.) Юродивий — п. Бондарь. 3) Шевченко — п. Онишко. 4) До живих і мертвих — п. Домашевський. III. 1) Зійшов місяць — хор. 2) «Тополя» — соло п. Крисько. 3) Де Дніпро наш — хор. Чорна рілля — хор. IV.

Гімн — Це не вмерла Україна, та закриття свята.

Виконання декламацій та співхору залишило найліпше вражіння у присутніх, які і після закінчення свята довго не розходилися і провели час в приємній спільній товариській бесіді.

— Об'їзд української парафії у Франції п.-о. Гречишкиним. З Кан п.-о. Гречишкин від'їхав до Греноблю. Служба Божя відбулася тут у переповнений по береги церкви. На українську службу Божу прийшло не лише місцеве організоване українське громадянство, але й дуже багато «малоросів», зацікавлення яких українською службою Божою обернулося в серйозну задуму. Росіянам це не припало до вподоби.

Гренобльська громада зробила все можливе для найліпшого влаштування служби. Хор, під керуванням п. Червонецького, співав пречудово.

24. IV п.-о. виїхав до Ліону, де мав відправити дві служби Божих — 24. IV та 28. IV.

— Українські пісні у французькому радіо. 18. IV радіо станція «Тур Ейфель» у Парижі передавала українські пісні, аранжовані панією Шумовською - Горайною і виконувані в дуєті самою п. Шумовською разом з панною Ляміні. Виконано було такі пісні: «Дністер», «Петрусь», «Та орав мужик», «Колі рсзлучаються двоє» і «Кужель». Треба лише вітати цей симпатичний виступ, що дав можливість численним слухачам «Тур Ейфель» почути українські пісні у художньому виконанні.

— З життя Філії Т-ва в Шалеті. 3 квітня с. р. філія Т-ва прийняла участь у місцевому французькому департаментальному з'їзді комбатантів. Філією було зроблено вінок з живих квітів з національною українською стрічкою з написом: «Т-во б. Вояків Армії УНР у Франції». Прийняла участь філія разом з прапором Т-ва у поході та у покладенні вінка на пам'ятник polegлим у велику війну. Похід ви-

дався дуже імпозантним, бо була велика кількість на з'їзді делегатів.

— Розшукується Лука Вікторович Цибулський, який перебуває у Франції. Хто знає його адресу, прохається подати її до Редакції «Тризубу».

У Польщі

— Хиротонія архимандрита Полікарпа Сікорського на єпископа Луцького. 9 та 10 квітня с. р. були у Варшаві урочистими днями, в які відбулася хиротонія архимандрита Полікарпа Сікорського на єпископа Луцького. Службу Божу з цього приводу правив митрополит Діонісій в сослуженню 4 єпископів, 3 протопресвітерів та кількох священників і діаконів. Церкву було переповнено православною людністю. Місцева українська еміграційна колонія на цю урочистість з'явилася у повному складі. Серед духовенства, яке правило службу Божу, знаходився улюблений українським воєцтвом протопресвітер о. Пашевський. Серед великої кількості гостей були і представники польського уряду.

У зв'язку з цією подією відбулося у Варшаві кілька прийнять: у митрополита Діонісія, в Українському Науковому Інституті та ин. Сердечне прийняття єпископа Полікарпа організував і Союз Українок-Емігранток у Польщі, на яку урочистість було також запрошено представників різних українських організацій у Варшаві. Владика тут було зустріто співом «Ісполаеті деспота». Прийнявши благословення від владики, представники українських організацій вітали його в численних промовах.

З промовами виступали: голова Союзу Українок-Емігранток у Польщі пані М. Лівичка, голова Укр. Центр. Комітету п. М. Ковальський — від імені української еміграції у Польщі, п. ген. В. Куц — від Т-ва Вояків Армії УНР, п. А. Лукашевич — від Спільки Українських Інженерів

та Техників Українців - Емігрантів у Польщі, п. ген. В. Шандрук — від Українського Клубу у Варшаві, п. ген. В. Змієнко — від Українського Воєнно - Історичного Т-ва, п. М. Миронович — від Українського Правничого Т-ва, п. С. Киричок — від корпорації «Запорозжжя» у Варшаві, п. Зайців та ин. П. проф. В. Біднов у великій промові змалював минуле з життя єпископа Полікарпа, торкаючися його праці на Великій Україні ще в передреволюційних часах. Кільки зворушливих декламацій дітей і слово владики замикало цю урочистість, яка на довший час залишила у всіх присутніх милий спогад.

— З життя Українського Наукового Інституту в Варшаві. Український Науковий Інститут увійшов в порозуміння з Польським Рад'ю, яке має регулярно надавати відчити на українські теми і українською мовою. Вже відбулися наступні відчити: 8. III. 1932 — проф. О. Лотоцький: Державний світогляд Тараса Шевченка. 29. III. 1932 — др. М. Ковальський: Україна в цифрах. 12. IV. 1932 — проф. О. Лотоцький Українська національна думка.

В травні має відбутися відчит проф. Р. Смаль - Стоцького на тему: «Культурні досягнення української еміграції», в червні — інж. Є. Гловинського — «Україна в економічному житті Росії».

— З життя Українського Клубу у Варшаві. Український Клуб у Варшаві дав нову вечірку для членів Клубу і гостей, яка відбулася 2-го квітня с. р. в саях Філіпса.

— Український Національний хор ім. М. Лисенка виступив у Варшаві з новим концертом, в якому, крім хору, взяли участь і місцеві українські солісти.

— З життя клубу «Прометей». 14-го квітня с. р. відбувся в клубі «Прометей» доклад п. А. Ісхакі на тему «Мусульманський конгрес в Єрусалимі».

— Загальні збори членів відділу УЦК у Біловіжжу відбулися 6 березня 1932 року. На голову зборів обрано було п. Ф. Водяницького та на секретаря п. В. Конькова. Заслухавши справоздання і грошевий звіт Управи відділу та обговоривши деякі організаційні справи, збори обрали нову Управу, до складу якої увійшли пп. І. Кононенко (голова), Ф. Водяницький (секретар) та В. Букоємський (скарбник).

— Загальні збори членів відділу УЦК у Білостоці відбулися 17-го січня с. р. Збори відкрив голова Управи інж. Д. Росомаха. На голову зборів обрано було п. Любчанківського, на секретаря п. Фалютинського. Приступаючи до порядку денного, збори вставанням вшанували пам'ять померших в минулому році членів відділу бл. пам. п. Зоренка та інж. Довбні.

Затвердивши протокол попередніх зборів та прийнявши до складу відділу нових членів, збори заслухали справоздання з діяльності Управи за минулий рік, яке зложив інж. Д. Росомаха, грошевий звіт, який зложив інж. Ковалевський, звіт секретаріату, який зложив інж. Сухоставський, звіт з діяльності і стану бібліотеки — п. Кривченко, та звіт Ревізійної Комісії — інж. Зонь. Справоздання й звіти зборами було затверджено без дискусій, а уступаючій Управі відділу уділено абсолюторіум.

Після короткої перерви збори приступили до виборів нових органів відділу. На голову Управи обрано було інж. Д. Росомаху, на заступника голови — хор. І. Покотила, на секретаря — хор. П. Фалютинського, на скарбника — інж. О. Ковалевського, п. І. Кривченка — на члена Управи, а пп. Рибалку та Любчанківського — на заступників членів Управи. До Ревізійної Комісії увійшли: інж. Сухоставський (голова), п. Перепилиця, п. Писаренко, заступниками — пп. Мороз та Шишук.

У вільних внесках збори обго-

ворили низку справ організаційного характеру. На протязі минулого року діяльність Управи відділу провадилася в напрямках — культурно - освітньому (урядження рефератів, бібліотеки, читальні), організації національних свят, інформування членів колонії про біжучі й актуальні справи з життя української еміграції і нашої вільної боротьби, поліпшення матеріального стану членів колонії — (приміщення безробітних членів на працю, що дало певні бажані наслідки, уділення матеріальних допомог та ин.), уділення правної допомоги членам й т. ин. Ця всебічна й активна діяльність Управи відділу знаходить своє яскраве відбиття в грошовому звіті Управи відділу, в позиціях якого, крім того, не бракує доказів жертвености членів відділу на ріжні українські цілі.

— Загальні збори членів відділу УЦК у Холмі відбулися 28 лютого с. р. Збори прийняли до складу відділу низку нових членів, заслухали справоздання уступаючої Управи, обрали нову Управу відділу та зупинилися над деякими питаннями біжучого життя колонії. До нової Управи відділу обрано пп. І. Івашенка (голова), М. Бойка (секретар) та Р. Лавренюка (скарбник).

В Чехословаччині.

— Видання книжки про 2-ий Український Науковий З'їзд у Празі. Другий Український Науковий З'їзд у Празі відбувся з повним успіхом. Він виконав намічений програм і вповні досягнув своїх завдань. На ньому була виявлена велика праця наших наукових робітників, нав'язане між ними тісніше співробітництво, підведені підсумки доцьогочасної наукової діяльності укр. еміграції; на ньому ж наші наукові установи заманіфестували повну єдність у своїй праці — спільно намітили наукові завдання та способи їх досягнення.

Значіння 2 УНЗ'їзду високо оцінено численними голосами як української, так і чужинної преси. Навіть і при більш сприятливих обставинах для скликання З'їзду, ніж їх у дійсності мали, українці могли б гордитися досягненими на з'їзді результатами.

Підготовлюваний у часі загальної кризи, за дуже тяжкого фінансового стану наших академічних установ закордоном, цей з'їзд усе-ж відбувся без чужої підмоги, виключно українськими коштами. Сталося так завдяки вчасній допомозі українського громадянства — як організацій, так і окремих осіб, — за що їм належить національне признание й вікопомна пам'ятка.

Організаційна Комісія працює тепер над виданням докладного звітлення. Воно має не лише містити відомості про з'їзд, його перебіг і організацію, а також і частину докладів, поданих на з'їзді, та стислий зміст решти їх. Це звітлення має стати свідцтвом виконаної праці й успіхів 2 УНЗ'їзду та лишиться пам'яткою одного з видатних моментів в історії нашої науки.

Приблизний обрахунок показує, що це буде книжка на 10-12 арк. друку, видання якої обійдеться від 20 до 25 кор. чеських за 1 примірник. Не маючи цілої суми, щоб здійснити це завдання, Організаційна Комісія звертається до всіх українських установ, організацій і окремих осіб з проханням узяти участь у цьому ділі, а саме — передплатити певну кількість примірників цієї публікації або ж зробити якусь пожертву на її видання.

Гроші просить Організаційна Комісія надсилати переказом на адресу Українського Академічного Комітету (Praha II Stepan-ska 49 (II), або-ж на його вкладну книжку в Моравському Банку (ч. 11205).

У Німеччині.

— В Українськiм Науковiм Інститутi у Берліні 15 квітня с. р.

відбувся звіт про II Український Науковий з'їзд у Празі. Звіт прочитав делегат Інституту на згаданий з'їзд.

В Америці

— В неділю 1-го травня в Вашингтоні перед обеліском Джорджа Вашингтона має відбутися українська маніфестація на пошану національного героя Північної Америки, а у вечері того-ж дня в найбільшій салі столиці «Вашингтон-Авдиторіум» — українська вистава. В обох виступах бере участь проф. Олександр Кошиць з своїм новоорганізованим українським хором, а тако-ж український балет Авраменка.

Українські справи в Женеві

— Засідання розпорядчого комітету нансенівського Офісу Ліги Націй в справах біженців. 20 квітня в Женеві відбулося засідання розпорядчого комітету Офісу Л. Н. в справах біженців. Замість Макса Губера головував п. Філінгер. Подасмо результати цього засідання, згідно з офіційним протоколом Офісу, в тій частині, яка відноситься до українських організацій:

«Дорадчий комітет Офісу й Унія для Ліги Націй звернули увагу Офісу на становище українських та інших біженців, що прибули до Румунії. Розпорядчий комітет дозволив Офісові взяти на їхнє влаштування 10.000 швейц. франків».

Крім того, розпорядчий комітет, в числі інших асигнувань, визначив 10.000 швейц. франків українській Головній Еміграційній Раді, яко зворотну позичку. В час, коли це подається, ще не відомо, хто має розпоряджатися сумою, призначеною на біженців в Румунії, в рівно-ж — на яких умовах дано позичку Головній Еміграційній Раді, і які є побажання Офісу що-до їх розподілення поміж українськими організаціями.

В Югославії

— Шевченківське свято в Білгороді. Після пильного й дбайливого підготовлення відбулося в Білгороді 9 квітня с. р. Шевченківське свято, яке впорядкувала «Українська Громада». Хоч реклами великої перед святом і не було, але велика селя, в якій відбулося свято, заповнено було публікою, що складалася не тільки з українців, але й з сербів, козаків і навіть росіян. Різноманітний і цікавий програм свята складався з 21 точки — співи соло, дуети, тріо, хоріві співи, музика, декламація, гра на бандурі і реферати.

Свято відкрив промовою голова громади п. О. Зіверт. Як цю промову, так і його реферат «За що ми шануємо Шевченка» присутні прослухали дуже пильно і ми віримо, що щирі і продумані слова п. Зіверта знайдуть добрий ґрунт у душах багатьох, що їх слухали, й дадуть наслідок. Також і вірш п. К. Цвітановича, який старий автор написав для цієї нагоди, був повним патріотичного почуття і закликав до єднання й братерства. На жаль, за браком місця ми не можемо детальніше зупинитися на розборі цілого програму, але мусимо зазначити, що пані С. Мозгова і Т. Покровська та панна Т. Рогова чарували присутніх не лише своїми чудовими голосами і співом, повним уміння й ширости, але й своїми гарними українськими вбраннями. З мужських голосів був їм рівним партнером п. Удовичий з його приємним баритональним басом.

Квартет громади — пп. М. Йованович, К. Пилипенко, Й. Прокопюк та О. Неймирок — симпатично виконав українське попури, а пані В. Зівертова та пп. інж. І. Новицький і В. Андрієвський — виконали принагідні декламації з ширим почуттям. Ціле свято пройшло у патріотичному настрої та закінчилося нашим гімном, який було виконано хором під орудою п. А. Чорного.

Моральний успіх цього свята безперечно дуже великий, що є важно, особливо у цей критичний

момент, що його переживають наші організації в Югославії, а свідчить про це хоч би та прихильна рецензія, яку помістила про свято поширена сербська що-денна газета «Правда». Упорядкувавши це свято Громада зробила добре національне діло і виконала свій національний обов'язок.

У великій мірі до успіху свята причинилася пані М. Колесникова, якій належить велика подяка і яка, у безкорисній любові до справи, уміло і зі знанням розучила із співаками партії, склала й провела цілий програм що-до співу соло, дуетів і тріо. Сподіваємося, що пані М. Колесникова і надалі не відмовиться вкладати свій хист і свою любов до українського мистецтва у національну працю, і ми ще часто будемо мати насолоду слухати чудові співи, виконані під її керівництвом.

Бібліографія

«Український Інженер» — орган «Союзу Організацій Інженерів Українців на Еміграції» ч. 3. 1932 р. — Подєбради.

Минуло вже трохи більше року з того часу, як на обрії українського емігрантського життя з'явилася нова організація з незвичними для нас структурою та назвою — «Союз Організацій Інженерів Українців на Еміграції». Ця організація народилася у сьогочасних Атенах наших — Подєбрадах, у місці осідку єдиної нашої політехники — Української Господарської Академії.

У свій час широкі кола української еміграції з великим вдволенням стріли звістку про те, що місцеві спілки українських інженерів - емігрантів, розкидані по світі (Чехія, Франція, Польща, Бельгія, Аргентина і т. д.), об'єднуються в Союз. Це й зрозуміло, Еміграція наша в національно свідомій її частині добре уявляє собі ролю корпорації інженерів, як у справі піднесення господарського добробуту, так і у справі національного визволення

нашого народу і взагалі належно оцінює вагу і значіння національно-ого об'єднання технічних сил.

Союз видає свій орган «Український Інженер». Перед нами 3-тя книжка цього органу. Як і дві перші, книжка ця присмню вражає своєю солідністю та чепурністю технічного виготовлення. Своім зовнішнім виглядом вона свідчить, що інженери наші — люде ґрунтовні і з не аби-яким смаком, та що вони роблять справу, за яку взялись, як належить.

Що-до змісту 3-ої книжки. Як і перші дві, 3-тя книжка надзвичайно цікава. Читача інженера вона задовольнить статтям на фахові теми (статті інж. Ю. Яковлева, інж. О. Н-ка, інж. С. Калубасва), хронікою з господарського та технічного життя українських інженерів закордоном та цікавою бібліографією. А такі статті, як «Проблематика техніки та праці» доц. О. Бочковського та «Шевченко-ґравер» доц. В. Січинського присмню вразять і читача не інженера. Ці дві статті могли б прикрасити сторінки і найсоліднішого не фахового журналу.

На жаль, ми не можемо, за браком місця, зупинитися на розгляді останніх двох статей, і радимо інженерам і не інженерам звернутися безпосереднє до журналу, щоби ознайомитися з їх змістом. Ми лише скажемо, що автори блискуче справилися з своїм завданням та зазначимо, що вдумливий читач — громадянин — і інженер, і не інженер — щиро подякує доц. О. Бочковському і за належне освітлення одного з «проклятих питань», і за те, що він подас це освітлення в блискучій формі.

Уміщення статті В. Січинського саме в 3-ій книжці журналу, що вийшла в березні місяці, може свідчити про бажання редакції відгукнутися на 71 роковини дня смерті нашого національного генія Т. Шевченка.

З пильним інтересом читач ознайомиться і з внутрішнім життям Союзу: з його працею, успіхами та з причинами неуспіху у втіленню в життя де-яких думок, з радощами та прикростями, яки-

ми супроводиться - велика праця Союзу та виконавчого його органу — Головної Управи, а також довідається про перебіг праць з'їзду представників організацій — членів Союзу, що відбувся в грудні минулого року (ст. 45-60).

На зазначених сторінках читач знайде і не одно свідство високої національної свідомости та гідности наших інженерів-емігрантів, об'єднаних у Союзі.

Взагалі ж. з «Українського Інженера» справляє найліпше вражіння і, а докладне ознайомлення з її змістом дає підставу думати, що цей журнал уже придбав усі прикмети зразкового національно-фахового органу.

X. К.

«Табора». Воєнно-літературний журнал ч. 16. Вийшло з друку свіже число цього журналу, з багатьма фотографіями і дуже цікаве змістом.

«Симон Петлюра». Панас Бербенєць. Автор в оцінці С. Петлюри, яко вождя української нації, користується різноманітним матеріалом. Його оцінка і висновки глибоко продумані, надзвичайно цікаві та виходять з рамців звичайної характеристики особи С. Петлюри. Ця стаття остільки інтересна, що ми можемо порекомендувати прочитати її і найлютішим ворогам С. Петлюри й «петлюрівців».

«Техніка сучасних маршів». О. П Розглядається марш колонн з місця сталого постою аж до лінії бойового фронту. Увесь марш розглядається під загрозою атаки авіонів. При сучасному розв'язку авіації ця тема дуже актуальна і повальна.

«Піхотна гармата». Генштабу полк. В. Колосовський. Як викивати гармату ближнього бою, які зразки її маютья в європейських арміях, — подас відомий дослідник полк. Колосовський.

«Організація кінноты». М. Янчевський. Автор продовжує висновки двох дослідів що-до вживання та організації кінноты.

«Машина і мотор у модерній армії». Т. Омельченко. Сучасна

техника зайнята питанням що до змінення вогневих засобів та їх рухливості. В статі подаються відомості про нові осягнення в цій галузі.

Далі, в розділі 4, уміщено багато іншого цікавого матеріалу, як наприклад: «Українська військова еміграція в Румунії» — Г. Порохівського. Український Морський Генеральний Штаб в рр. 1917-1921. С. Шрамченка.

У розділі 5 можна знайти багато інформації на теми сучасного військового життя, наприклад: Далекко-східний конфлікт з підрахунком сил СРСР і Японії; з життя червоної армії та інше. Редакція «Табору» добре робить, що в своїх інформаціях про ч. а. вона освітлює не тільки негативні риси останньої, але й її досягнення, що дає змогу читачеві мати справжню уяву про її дійсний стан.

В цьому ж відділі можна знайти всі новини, всі досягнення в галузі техніки всіх армій.

Відділ бібліографічний дає змогу познайомитися з новинами військової літератури та знайти відповідний матеріал для читання.

Редакція журналу «Табор» утворила цікавий відділ — тактичних задач. Редакція подає тактичне завдання, яке пропонується вирішити читачам, виправляє рішення. Пропонуємо на цей відділ звернути увагу кожному, хто хоче навчитись, або перевірити свій бойовий досвід.

Чергове число журналу «Табор» ч. 16 дуже змістовне та заслуговує, щоб українська військова еміграція прочитала його від початку до кінця. Мусимо пожалкувати, що журнал «Табор» виходить нерегулярно та з великими перервами, але цю хвилю можемо виправити ми самі, коли будемо читати та купувати його.

Чернявський.

Листи до редакції.

1

Високоповажаний Пане Редакторе!

У Вашій шановній часописі («Тризуб», 2. III. 1932) у зв'язку з відзнакою - гербом ОУН та

окладинкою «Розбудови Нації», проєкт яких я був подав, — закинено мені «зневагу й профанацію» державного гербу України, та висловлено здивування, як міг я, учень Г. Нарбута, чогось подібного допуститися.

Дозволю собі звернути Вашу ласкаву увагу на те, що я не робив проєкт нового державного гербу України, отже й старий герб не міняв, ні тим більше його не зневажав чи профанував, — лише дав я проєкт відзнаки ОУН. При тому брав я на увагу мистецькі моменти, а з другого боку керувався я практикою, прийнятою мистцями так у інших народів в області геральдики, як і у нас, — а тому, вже при приступленні до опрацювання згаданого проєкту, перебрав я свідомо на себе відповідальність за те, що обляу, до чого якраз давала мені право обставина, що я є учень Г. Нарбута, відомого знатока української геральдики.

Буду Вам дуже зобов'язаний, коли оце моє вияснення ласкаво помістите у Вашій шановній часописі.

Прага, дня 17. IV. 1932.

З поважанням
Р. Лісовський.

* * *

Охоче містимо вияснення проф. Лісовського, в якому він обстоює своє право саме на таке поводження з тризубом, проти якого ми протестували в нашій замітці, і приймає на себе за нього відповідальність.

По-за тим, вияснення це, на жаль, нічого не виясняє. Воно, поруч з самою одзнакою, що про неї річ, ще сильніше підкреслює слушність думок, нами висловлених.

II.

Шановний пане Редакторе,

Прохаю не відмовити вмістити у Вашому поважаному тижневикові оце моє спростовання на писання російської газети «Возрожденіє», що, описуючи лекцію Бессодовського, виставляє мій там виступ, як виступ большевика.

Очевидно, «Возрожденію» ходить не про те, щоб написати правду про лекцію Беседовського і мій дискусійний виступ, а про те, щоб переконати своїх читачів, що всі, хто слухав згадану лекцію, були більшовиками.

Отже, мій виступ зводився до слідуєчого: коли п. Беседовський почав оповідати, як багато більшовики зробили для України, Кавказу й т. д., то я встав і заявив, що п. Беседовський є емігрантом з rue de Grenelle, що ук-

раїнці ще не забули того, як він переманював українських с.-р. та інших у більшовицьку пастку до Харькова, а тому вважаю, що п. Беседовський є найменше кваліфікованим на те, щоби взагалі торкатися українського питання.

Як редакція «Возрожденія» могла, після цього мого зауваження, зробити з мене більшовика — це, очевидно, її секрет.

Приміть, пане редакторе, висловлю подяки й глибокої пошани Мик. Столяренко.

Зміст.

На Великдень, 1 травня 1932 року в Парижі — ст. 1. *** — ст. 2. *** — ст. 3. К. Ніко. Листи до земляків, VII — ст. 3. P e r e g g i n u s . Єпископ Луцький Полікарп Сікорський — ст. 8. Ст. Сірополко. Підсумки педагогічної праці на еміграції за 10 років — ст. 13. Ол. Шулгин. Непорозуміння чи безпринципність — ст. 15. В. Королів - Старий. Без копії — ст. 21. З пресу. — ст. 25. Давній. Літературні спостереження — ст. 27. Лист до п. Губера — ст. 32. Лист із Софії — ст. 33. В. С. З життя й політики — ст. 34. Хроніка. З життя української еміграції: у Франції — ст. 38. У Польщі — ст. 40. У Чехословаччині — ст. 41. У Німеччині — ст. 42. В Америці — ст. 42. Українські справи в Женеві — ст. 42. В Югославії — ст. 43. Бібліографія — ст. 43.

ОД РЕДАКЦІИ

Просимо всіх авторів, які мають дати свої статті до числа «Тризуба», присвяченого річниці смерті С. Петлюри, прислати їх заздалегідь. Рукописи мають бути в теці Редакції до 10 травня.

Випускаємо це число подвійним. Через наші Великдодні свята наступне число вийде 15 травня с. р.

ЗАМІСЦЬ ВІЗИТІВ І ПРИВІТАНЬ

на Великодні склали жертви на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі та на безробітні такі особи:

Є і В. Прокоповичі
І. Косенко
Горолюк
Р. Пивовар
С. Нечай

П. Половик
М. Шумицький
І. Гораїн
М. Ковальський

Доводиться до відома учасників «Зимового Походу» Армії УНР (1919-1920 р. р.), що в скорому часі має відбутися засідання Ради ордена «Залізного Хреста».

Учасники Походу, що у свій час не були нагороджені орденом «Залізного Хреста», а мають відповідні документи про те, що дійсно брали участь в Поході, повинні скласти умотивовані прохання до дня 15 травня 1932 р.

Прохання належить надсилати по адресі: Gen. Zagrodzki, Poczta Kalisz, Skrzyżka Pocztowa 61, Pologne.

Загородський
генерал-хорунжий, голова Ради.

12 квітня 1932 р.
м. Каліш.

Найкращі побажання на Великодні свята всім українцям на еміграції і там — на Батьківщині від Українського Громадянства в Туреччині. Христос Воскрес!

М. Забелло (—) сотник, голова Української Громади в Туреччині.
Ол. Петровський, підполк., секретар.

Замість великодніх привітань Управа Громади в Шалеті зложила 50 фр. до філії Бібліотеки ім. С. Петлюри в Шалеті.

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі

відчинена в середу 6-9 год., в суботу 4-9 год., в неділю 1 - 5 год.
41, rue de la Tour d'Auvergne, Paris 9.

Українське Т-ство Прихильників Ліги Націй

прохає тих українців у Франції, хто знає адреси (у Франції) втікачів з Соловецької каторги і з інших совітських місць ув'язнення, негайно повідомити про них зазначене. Товариство по адресі: Association Ukrainienne pour la S. d. N. 42, rue Denfert - Rochereau, Paris 5.

УКРАЇНСЬКА ІДАЛЬНЯ В БІАНКУРІ.

Сніданки, обіди та вечері — свіжі й смашні. Низькі ціни. Господарство під керівництвом п. Марецького. 20, rue de Meudon, Billancourt-

Від Генеральної Ради Союзу українських емігрантських організацій у Франції

Через кризу у Франції, яка захопила і багатьох членів союзу, Генеральна Рада змушена виявляти широку допомогу своїм безробітнім членам. Але останнім часом через вичерпання допомогових фондів Генеральна Рада приневолена скорочувати свою допомогову акцію. Тому, шукаючи джерел для поповнення згаданих допомогових фондів, Генеральна Рада постановила вжити всіх заходів до повернення тих позичок, що свого часу були нею удані деяким особам.

З огляду отже на критичний момент, Генеральна Рада Союзу звертається цим оголошенням до всіх боржників, спис яких подається нижче, з проханням в як можна скорший час виплатити свої борги і тим самим дати можливість допомогти безробітнім українцям у Франції, стан яких вимагає негайної допомоги.

С п и с ь б о р ж и в н и к і в :

1. П. Наливайко — 73 фр. (борг з 1925 р.), 2) п. Барабан — 10 фр. (борг з 1925 р.), 3) п. Т. Безкровний — 100 фр. (борг з 1926 р.) 4) п. Котенко — 50 фр. (борг з 1926 р.), 5) п. Михайло Золотаренко — 110 фр. (борг 1926 і 28 р.), 6) п. Пилипчук і Гануленко — 60 фр. (борг з 1927 р.), 7) п. Купрій — 50 фр. (борг з 1928 р.), 7) пані Божинська — 160 фр. (борг з 1928 р.), 8) п. В. Чорний Лучко — 50 фр. (борг з 1929 р.), 9) п. Як в Чорний — 100 фр. (борг з 1929 р.), 10) п. Павло Возняк — 190 фр. (борг з 1929 р.), 11) п. Савко Мусієнко — 44 фр. (борг з 1929 р.), 12) п. Врублевський — 95 фр. (борг з 1929 р.), 13) Афанасій Тизвиця — 67 фр. (борг з 1930-31 р.), 14) п. Хуторянецький — 10 фр. (борг з 1931 р.), 15) п. Замула з Омехуру — 25 фр. (борг з 1931 р.).

До добрих людей

15 лютого р. 1932 на Поліссю, в районі м. Янова к.Пінська помер козак Окремої Залізничної Запорізької сотні Сидір Косенко, осиротивши дружину і 2-х малолітніх діточок. Поховано його 16 лютого дуже урочисто на кладовищі с. Могильно при участі цілої місцевої колонії.

Заходами уповноваженого УЦК, полковника М. Шадрина при добровільній допомозі місцевої української колонії, організовано було збірку грошей, продуктів, одягу для родини покійного. Все, що можна було зробити засобами бідної колонії безробітних козаків для свого побратима — виконано, але надалі місцевих засобів для бодай тимчасової підтримки родини покійного бракує. Тому колонія просить наше воєнство й громадянство допомогти родині козака Сидора Косенка чим хто може й підтримати сиріт.

Піджартви проситься надсилати по такій адресі: M. Szadryn. ul. Przejazd, d. Nauczycielski,

J a n ó w k-Pinska, Pologne.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V.

Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редагує — Комітет.

Адміністратор: П. Косенко

Le Gérant: M-me Perdizet.